

Vlaams
Parlement

vergadering **C109**
zittingsjaar 2019-2020

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en
Inburgering

van 4 februari 2020

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Sam Van Rooy aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de gelijkwaardigheid tussen man en vrouw in het inburgeringstraject – 1117 (2019-2020)	3
VRAAG OM UITLEG van Sam Van Rooy aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de vrijwaring van de vrijheid van religie en de bescherming van afvalligen – 1141 (2019-2020)	11
VRAAG OM UITLEG van Katrien Partyka aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de terugkerende Joodse karikaturen op het carnaval van Aalst – 1143 (2019-2020)	18
VRAAG OM UITLEG van Sam Van Rooy aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de extra subsidiëring voor vzw School in zicht – 1164 (2019-2020)	24
VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de agressie tegenover personeel van lokale besturen – 1124 (2019-2020)	30
VRAAG OM UITLEG van Steven Vandeput aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de nieuwe regels van de beleids- en beheerscyclus 2020 – 1148 (2019-2020)	35
VRAAG OM UITLEG van Steven Vandeput aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het statuut van gemeenteraadsleden – 1168 (2019-2020)	
VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over gemeenteraadsleden die gedurende het eerste jaar van de lokale bestuursperiode ontslag nemen – 1184 (2019-2020)	41
VRAAG OM UITLEG van Kurt De Loor aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over faciliterende maatregelen voor de fusie van gemeenten – 1172 (2019-2020)	48
VRAAG OM UITLEG van Kurt De Loor aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de veiligheid van elektronisch stemmen – 1210 (2019-2020)	51

VRAAG OM UITLEG van Sam Van Rooy aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de gelijkwaardigheid tussen man en vrouw in het inburgeringstraject – 1117 (2019-2020)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Minister, tijdens de vorige commissievergadering heb ik u deze casus voorgelegd, in mijn vraag over de toename van het aantal asielzoekers die naar België, en dus ook naar Vlaanderen, komen. Ik wilde dat toch eens oppikken in een aparte vraag, want dat is toch een stokpaardje van mij, ik vind dat zeer belangrijk.

Een medewerkster van een asielcentrum getuigde op Radio 1 dat zij bewust geen korte rok draagt wanneer ze gaat werken in dat asielcentrum. Verder getuigde ze dat asielzoekers vaak geen richtlijnen aanvaarden van een vrouw. Zelf heb ik ook al wat van die verhalen gehoord, en ik niet alleen, want af en toe is dit soort verhalen al aan bod gekomen in de media. Maar de praktijkervaringen van die vrouw staan natuurlijk haaks op de gelijkwaardigheid tussen mannen en vrouwen.

Het inburgeringstraject – ik durf het uw stokpaardje te noemen – omvat een cursus maatschappelijke oriëntatie, waarin onder meer de westerse waarden aan bod komen. Een van die waarden is uiteraard de gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen. Uit uw beleidsnota blijkt dat – ik citeer – “inzicht in onze Vlaamse samenleving” eveneens deel uitmaakt van het inburgeringstraject en ook wordt getoetst bij de burgerschapstest. Bijkomend stelde u in die beleidsnota dat systematisch advies wordt gevraagd aan de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) over het gevolgde inburgeringstraject in het kader van de controle op het naleven van de inspanningsverbintenis door de inburgeraar.

Minister, naar aanleiding van die getuigenis van de medewerkster van het asielcentrum, wil ik u vragen of u zelf weet hebt van dergelijke getuigenissen. Komen die, via allerlei wegen van de medewerkers of medewerksters in kwestie of van andere mensen in het veld, tot bij u?

Bent u bereid om te laten onderzoeken hoe het in onze asielcentra gesteld is met de visie op en de behandeling van meisjes en vrouwen?

Wordt het onderdeel maatschappelijke oriëntatie binnen het inburgeringstraject aangepast in functie van het naar buiten komen van zulke verhalen over vrouw-onvriendelijke opvattingen binnen asielcentra?

Op welke wijze wordt het beheersen en het in de praktijk brengen van de westerse waarden en normen, in het bijzonder de gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen, nagegaan in het kader van het inburgeringstraject?

Ten slotte, indien u desgevallend nog concrete initiatieven hebt naar aanleiding van deze casus, dan hoor ik die natuurlijk graag. Ik dank u voor uw antwoord.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Mijnheer Van Rooy, vooraf wil ik twee zaken verduidelijken. Eerst en vooral principieel en heel duidelijk: ik zal nooit aanvaarden dat de gelijkheid van man en vrouw vanuit het beleid, maar ook persoonlijk en als minister, in het gedrang komt. Het is een fundamentele grondwaarde in onze samenleving dat mannen en vrouwen gelijk en gelijkwaardig zijn. Die waarde is voor

mij een essentiële bouwsteen van onze samenleving. Dat is een duidelijke grens. Het is een verlichtingswaarde en die is voor mij noch voor de Vlaamse Regering, op welke manier ook, onderhandelbaar. Er kunnen vele redenen zijn waarom een vrouw beslist om een rokje of een blouse of wat ook te dragen, maar nooit kan het gedrag van mannen haar daartoe aanzetten. Ik ben daarover heel helder zonder enige 'if' en 'but'.

De casus die u aanhaalt, is natuurlijk niet de meest gelukkige omdat u de medewerkster heel selectief citeert. Ze heeft een interview gegeven van een volledig uur op de radio. Ze heeft in datzelfde interview ook gezegd dat ze nog nooit last heeft gehad van mannen die ongewenst gedrag zouden stellen. Ik denk dat er vrouwen zijn die daar wel last van hebben. Zij heeft in datzelfde interview gezegd dat het overgrote deel van de mannen in opvangcentra haar respecteert wanneer ze instructies geeft en dat wanneer dat niet zo is, ze de mensen op hun plaats zet.

Die drie dingen geeft ze aan. Als u er één zin uit haalt, die vanzelfsprekend een uitdaging is in onze samenleving, en waarover vrouwen ongetwijfeld ook verklaringen en ervaringen kunnen delen... Deze dame heeft in de context van het interview een ander beeld opgehangen. U haalt daar net die ene zin uit. Die casus is niet de meest overtuigende. Er zijn andere casussen die uw stelling kunnen staven die overtuigender zouden zijn.

U spreekt over iemand die in een asielcentrum werkt. Mensen die in een asielcentrum werken, zitten te wachten op hun al dan niet erkenning als politiek vluchteling. Het grootste deel van die mensen zal geen erkenning krijgen. Principieel moeten ze worden teruggezonden naar hun land van herkomst. Als je de algemene cijfers bekijkt, krijgt slechts 40 procent van de mensen een erkenning als asielzoeker. Het grootste deel wordt dus niet erkend als politiek vluchteling. Ze zijn allemaal asielzoeker, maar slechts een minderheid zal worden erkend als politiek vluchteling. Dat betekent dat de meerderheid van die mensen geen erkenning krijgt om hier te blijven, geen verblijfs-status krijgt en met andere woorden terug moet naar het land van herkomst.

Het is pas op het moment dat de erkenning wordt afgeleverd, dat het inburgeringsbeleid begint. Mensen die in een asielcentrum zitten, zijn nog niet onderhevig geweest aan het Vlaamse inburgeringsbeleid. De mensen die daar op dat moment zitten, dat is een federale materie.

U vraagt naar het inburgeringstraject. Ik heb de basissyllabus, de algemene doelstellingen van maatschappelijke oriëntatie bij. Dat is momenteel opgedeeld in elf leeromgevingen. De gelijkheid van man en vrouw is daarin een horizontaal thema. Leerkrachten worden daarin ook ondersteund en opgevolgd.

In verschillende thema's staat de gelijkheid van man en vrouw als een expliciete doelstelling van het leerplan. Bijvoorbeeld in de leeromgeving 'stad en land' is gelijkheid van man en vrouw heel expliciet genoemd als een van de zaken die men moet doceren. Zelfs in de historische ontwikkeling van ons land wordt de seksuele revolutie van de jaren 60 als een heel expliciet thema aangekaart, om te zeggen dat sindsdien ons land fundamenteel is veranderd, en dat wij mannen en vrouwen als gelijk en gelijkwaardig beschouwen en dat er ook een heel grote vrijheid is om hun seksualiteit op een ongedwongen manier te beleven zonder te worden geïntimideerd door hun gender of seksuele geaardheid.

Het derde thema is de leeromgeving 'gezin'. Daarin staan voorbeelden van basiswaarden, en als concrete invulling vraagt men van gendergelijkheid: gelijke rechten en plichten bij huwelijk en echtscheiding. Ook in de huwelijks- en de relationele context wordt de gelijkheid van man en vrouw heel hard benadrukt, en zo hoort het ook.

Ik geef toe dat het risico bestaat – ik wil daar niet omheen draaien – dat de ene docent daar in de cursus duidelijker en explicieter op inzet dan de andere. Wij

geven de cursussen maatschappelijke oriëntatie in heel veel verschillende talen. Dat is een keuze die we hebben gemaakt. Aan mensen die ons land binnenkomen, vragen we om Nederlands te leren. Het vraagt enige tijd om een bepaald niveau van Nederlands aan te leren, maar toch willen we de mensen tegelijkertijd ook al inzicht geven in de werking van onze samenleving en in onze basiswaarden.

Dat kan beter gebeuren in een taal die mensen al beheersen, want anders moet je dat proberen uit te leggen in heel eenvoudig Nederlands en lukt dat niet. Daarom doen wij vandaag een beroep op mensen die in ons land wonen maar afkomstig zijn uit de hele wereld. Zij krijgen de taak die waarden over te dragen. Ik vrees dat de ene docent dat niet op dezelfde, even heldere, even doordachte, even consequente manier zal doen als de andere. Dat is een van de dingen die we absoluut willen veranderen aan die cursussen maatschappelijke oriëntatie. Het is mijn ambitie om daar veel meer eenduidigheid, veel meer helderheid in te hebben, veel meer stabiliteit in te krijgen.

En hoe wil ik dat doen? Daar zijn twee instrumenten voor. U weet dat ik meer wil inzetten op het digitale. Ik denk dat het een verouderde manier van werken is om klassikaal aan iedereen die lessen gewoon te geven. Ik denk dat je heel veel kan doen via digitale lesmodules, waarbij lessen opgenomen worden. Er kan dan gewerkt worden met situationele schetsen, met filmpjes, met casussen, die mensen kunnen begrijpen. Bijvoorbeeld: ik ben vader van een zoon en een dochter. Hoe moet ik als vader in deze samenleving een zoon en een dochter behandelen? Bijvoorbeeld: ik ben partner, ik zit in een relatie met een vrouw. Hoe doet men dat hier in Vlaanderen? Wat zijn de basisuitgangspunten? Bijvoorbeeld: ik kom mensen van het andere geslacht tegen in de publieke ruimte. Hoe gedraag ik mij daartegen? Wat is een normale attitude? Dat alles kan je vandaag perfect met digitale instrumenten heel helder uitleggen.

Verder wil ik die begeleiding ook op verschillende intelligentieniveaus.

Vandaag wordt dezelfde cursus maatschappelijke oriëntatie gegeven aan iemand die analfabeet is en aan iemand die een universitaire opleiding heeft genoten. Nogmaals, daarmee zeg ik niet dat 80 procent van de mensen die binnenkomt in ons land als asielzoeker, universitair geschoold is. Maar je hebt wel een grote variatie. Er zijn ook mensen die een land ontvluchten omdat ze het oneens zijn met een regime en zij zitten in een klas samen met mensen die laaggeschoold zijn, krijgen dezelfde opleiding maatschappelijke oriëntatie. Daar moet meer variatie in. Dat moet meer maatwerk worden. We moeten dat optillen naar een hoger niveau. Een van die belangrijke verlichtingswaarden, die ook cultureel gedetermineerd is, is de gelijkheid van man en vrouw. Die moeten wij heel helder en heel expliciet en heel duidelijk meegeven.

Een tweede instrument dat we in de toekomst zullen hebben, is dat we examens zullen afnemen. Mensen zullen moeten bewijzen dat ze die cursus kennen en geïnterioriseerd hebben. Met andere woorden: ze zullen moeten kunnen antwoorden op vragen die daarover gesteld worden. Tot nog toe was het volgen van een cursus, het actief bijwonen van een cursus, voldoende. In het nieuwe regeerakkoord hebben wij bepaald dat mensen daar ook over geëxamineerd zullen worden. Dat is dus een tweede element.

Een derde element dat we vernieuwen: bij het begin van de cursus, als je erkend bent als politiek vluchteling en met andere woorden een verblijfsstatus krijgt, ga je een verklaring moeten ondertekenen. In die verklaring staat dat je de essentiële rechten en plichten van ons land kent en zult respecteren. Dat is de start. Dat is een document waarvan sommigen uiteraard zullen zeggen dat het tamelijk vrijblijvend is, maar men zet daar wel zijn handtekening onder. Mensen zeggen daardoor toch wel: ik treed toe tot een samenleving, ik ga een contractuele relatie aan met die

samenleving, ik engageer me in een 'contrat social', een maatschappelijk contract, een idee vanuit de verlichting, dat we daardoor vormgeven. Ik wil, in de mate van het mogelijke, daar waar we die verschillende modules geven van die maatschappelijke oriëntatie, alle verlichtingswaarden nog sterker naar voren brengen.

U vraagt me of ik nog andere vergelijkbare gevallen ken. U weet dat wij geen bevoegdheid hebben over asielcentra. Eigenlijk is dat dus een vraag die u op het federale niveau moet stellen. Kennen wij verhalen? In alle eerlijkheid: als burgemeester heb ik ook regelmatig verhalen meegekregen van seksuele intimidatie of ongewenst seksueel gedrag. Dat is een realiteit in onze samenleving. Dat bestaat. Ik vind dat we op dat vlak zeer attent moeten zijn en dat we daar niet onverschillig op mogen reageren, dat we dat ook niet moeten minimaliseren. We moeten daar werk van maken. We moeten respect hebben voor elk individu, ongeacht zijn gender of zijn seksuele geaardheid. Dat is voor mij iets heel fundamenteels. Ik denk dat dat voor iedereen geldt in onze samenleving. Ik denk dat dat de methode is.

U zei daarstraks: voor mij is dat iets heel belangrijk, dat inburgeringsbeleid. Omdat ik minister van Binnenlands Bestuur ben en verantwoordelijk ben voor Integratie, is dat voor mij heel belangrijk. Ik geloof niet dat we daarmee alle problemen oplossen. Ik denk wel dat het een essentiële stap is, dat mensen ook nadien niet kunnen zeggen: ik heb het niet geweten. Neen, we hebben het hen heel duidelijk uitgelegd, en het kennen is natuurlijk nog niet voldoende. Sommige mensen gaan het misschien niet meedragen. Er zijn ook Vlaamse Vlamingen die de gelijkheid van man en vrouw niet altijd in hun hart dragen, niet altijd erkennen. Maar het is wel belangrijk dat mensen deze waarden kennen en begrijpen, dat ze die waarden respecteren in onze samenleving. En dat, als ze die niet respecteren, daar ook sanctionerend tegen opgetreden kan worden door de overheden. Ik denk dat ik daar niet duidelijker in kan zijn dan dat ik nu ben.

Ik wil nog een laatste element toevoegen. Ik heb in mijn vorige bestaan als burgemeester heel hard gewerkt aan gendergelijkheid. Ik vind dat heel belangrijk en geloof ook dat je daar heel veel mensen kunt rond mobiliseren. Ook mensen die uit achtergronden komen die daar misschien cultureel anders tegenover staan. Zo stond ook Vlaanderen daar ooit cultureel anders tegenover. Als ik mijn moeders verhalen hoor – die als eerste in haar gezin mocht gaan werken, die als eerste vrouw mocht blijven lesgeven toen haar zoon werd geboren, iets wat toen niet evident was in het katholiek onderwijs –, dan hebben we daarin ook een hele stap gezet en een hele emancipatiebeweging op gang gezet. Dat is intussen verworven en we moeten dat niet terug in vraag stellen. Mensen die toetreden tot onze samenleving, treden toe tot die realiteit en hebben tot taak, tot plicht, om die realiteit ook te omarmen, te aanvaarden en daar deel van uit te maken.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Dank u, minister, voor uw antwoord.

Voor alle duidelijkheid: ik had gezegd dat vrouwenrechten en de vrijheden van meisjes en vrouwen zeer belangrijk zijn. Uw inburgeringstraject is dat ook, in zoverre ik het daar mee eens kan zijn. Dat zullen we dadelijk zien.

Ik blijf toch een beetje op mijn honger zitten omdat ik het deels tegenstrijdig vind wat u zegt. U hebt een aantal ideeën of zaken opgesomd die u in dat inburgeringstraject wilt verwezenlijken of veranderen. Een van die dingen is de digitalisering, maar dat lijkt me toch een beetje tegenstrijdig. U zegt dat u dat wilt doen om meer eenduidigheid te krijgen, dat is op zich een goed streven als die eenduidigheid betekent dat het traject strenger wordt en dat er strenger wordt op toegezien dat men tijdens de lessen leert dat man en vrouw gelijkwaardig zijn. Als u met digitalisering echter bedoelt dat er asielzoekers en vluchtelingen zullen zijn die niet meer in aanraking komen met een lesgever en dat die louter en vooral van thuis

achter hun laptop lessen of cursussen zullen volgen, dan lijkt mij dat tegenstrijdig. Dan wordt het toch vrijblijvender? Dan is er geen lesgever meer die in aanraking komt met de asielzoeker en die effectief kan zien hoe hij of zij evolueert? Dat lijkt me tegenstrijdig.

Ik kan er achterstaan dat u wilt diversifiëren, want het is vaak een diverse groep qua IQ en achtergrond. Dat is natuurlijk op zich goed, maar ook dan denk ik dat je dat beter met docenten kunt blijven opvolgen, omdat we, zoals in ons gewoon onderwijs, vinden dat de leraar als de beste weet hoe zijn leerlingen evolueren, al dan niet in de goede richting, en weet wat hun potentieel is om in de goede richting te evolueren. Dat kan alleen maar een leraar vaststellen en geen computer waar iemand achter zit. Dat punt wilde ik even maken.

U hebt het over een verklaring die zou moeten worden ondertekend. Wanneer komt die er? Wordt die intussen geschreven? Hoe ver staat het daarmee? Wat is het kader waarin die verklaring wordt geschreven?

Het is natuurlijk goed dat er wordt geëxamineerd. In hoeverre kan daar een consequentie worden aan verbonden, minister? Ik hoop voor alle duidelijkheid dat zo'n examen een streng examen wordt. Ik hoop ook dat het deels een mondeling examen wordt om zo – en ik benadruk dat opnieuw – het menselijk contact belang te geven, want je kunt als docent toch veel beter aanvoelen hoe iemand denkt en wat iemand zegt en vindt als je dat mondeling en persoonlijk doet dan via schriftelijke antwoorden op papier. Kan dat examen dus ook mondeling worden afgelegd? Hoe streng zal dat zijn? Welke consequenties kunnen er worden aan verbonden als iemand niet slaagt? Welke stappen zult u wat dat betreft ondernemen, want dat is natuurlijk ook verbonden aan het federale niveau. Vindt u, minister, dat indien iemand niet slaagt die persoon zijn verblijfsvergunning zou moeten kunnen verliezen?

De voorzitter: Mevrouw Sminate heeft het woord.

Nadia Sminate (N-VA): Minister, in het verleden hebben we in deze commissie al vaker over gendergelijkheid gediscussieerd, en vooral ook over de inspanningen die daartoe in het verleden al zijn geleverd. Die inspanningen hebben er niet toe geleid dat vrouwen altijd op dezelfde manier worden behandeld of benaderd als mannen door Vlamingen en nieuwe Vlamingen. Dat gebeurt vaak onbewust, maar we moeten ook toegeven dat, in het geval dat de collega hier aanhaalt – zo zijn er nog verschillende casussen te vinden – dit aan het feit ligt dat de gendergelijkheid niet echt diepgeworteld is in de cultuur van de betrokkene.

Minister, daar is niet meteen één antwoord op te vinden omdat het een transversale bevoegdheid is. U spreekt over de instrumenten die u hebt zoals de syllabus die we hebben, het examen dat er nog zit aan te komen, en dat is zeker een goede zaak. Maar misschien zijn er ook voorbeelden van goede praktijk te vinden, rolmodellen die eventueel via uw beleid kunnen worden ondersteund. Hebt u weet van dergelijke rolmodellen? Hebt u plannen om die ook te ondersteunen?

De voorzitter: Mevrouw Partyka heeft het woord.

Katrien Partyka (CD&V): Minister, ik ben blij dat collega Van Rooy keer op keer zoveel aandacht besteedt aan het inburgeringstraject. Ik vind dat heel belangrijk, want de intensieve aandacht die hij eraan besteedt, is heel terecht. De kwaliteit van de inburgering van nieuwkomers in onze samenleving hangt recht evenredig samen met de kwaliteit en de aandacht die we daar als beleid aan besteden. In het verleden is dat misschien te weinig gebeurd. Ik steun daarom volmondig het pleidooi om daar meer aandacht aan te geven.

Minister, ik ben er ook van overtuigd dat wat u zegt, helemaal terecht is, dat er mogelijkheden tot verbetering zijn: upgraden, afstemmen op het doelpubliek, en

vooral meegaan in de moderne tijd. Ik snap helemaal niet waarom dat een probleem zou zijn of dat er minder contact zou zijn.

Ik wil niet muggenziften, maar u spreekt over de verlichtingswaarden. In het regeerakkoord, dacht ik, gaat het over waarden zoals opgenomen in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Het gemakkelijkste eerst. Mevrouw Partyka, we hebben bij de regeringsonderhandelingen inderdaad veel hoogstaande, intellectuele debatten gevoerd over de verlichting. De semantiek is daarin heel belangrijk. Naargelang van de politieke familie of achtergrond waartoe men behoort, kunnen woorden soms een nuanceverschil hebben. In bepaalde politieke milieus is dat meer uitgekristalliseerd dan in andere.

We spreken inderdaad over waarden zoals die vervat zijn in de Universele en Europese Verklaring van de Rechten van de Mens. Vanuit mijn politieke achtergrond noem ik die misschien te snel verlichtingswaarden. Ik begrijp dat u daar ook nog de christelijke wortels probeert in te detecteren. Ik respecteer dat, met heel veel sympathie. Ik denk dat we goed weten waarover we spreken.

Mijnheer Van Rooy, ik begrijp uw bezorgdheid om toch niet alles te digitaliseren en uw vrees of er nog wel contact zal zijn. De bedoeling is een gecombineerde aanpak. We willen meer maatwerk, waarbij mensen op eigen kracht kennis kunnen verwerven, indien ze goed zijn ondersteund, indien er een heldere cursus is die hun duidelijk uitlegt wat ze zich eigen moeten maken, leren kennen en begrijpen. We kunnen dat illustreren met beeldmateriaal, heel modern. We vragen van mensen ook dat ze bijdragen tot de arbeidsmarkt. Ik wil dat ze zo snel mogelijk actief zijn op de arbeidsmarkt. Dat staat ook in ons regeerakkoord. Binnen de twee maand moet je naar VDAB.

Ik moet zeggen dat er bij mij wat weerstand ontstaat als ik hoor dat mensen niet actief zijn op de arbeidsmarkt omdat ze overdag tijdens de werkuren Nederlands moeten leren. Misschien ben ik daar strenger in dan u, maar ik vind dat mensen dan misschien in het weekend en 's avonds Nederlands moeten leren, en overdag moeten bijdragen en zorgen dat ze een eigen inkomen hebben en op eigen benen leren staan, of een opleiding genieten. De combinatie van arbeid en werk moet sterker worden.

Onze agentschappen in Antwerpen en Gent, Atlas en InGent, hebben ter zake al meerdere trajecten ontwikkeld. Ik vind dat ook het Agentschap Integratie en Inburgering op dat vlak nog een inhaalbeweging kan uitvoeren. Op zich ben ik het daar dus niet eens mee.

Het blijft wel de bedoeling dat er contact blijft. We gaan niet zeggen: mensen, hier is de cursus en we zien elkaar op het examen. Neen, het is net de bedoeling dat je bijna op individuele basis mensen kunt terugroepen, elke maand, elke twee maanden – sommige mensen hebben het misschien elke week nodig. Er zal ongetwijfeld ook een groep mensen zijn die echt klassikaal les zal moeten volgen. Maar er zullen ook mensen zijn, waarbij we zeggen: om de veertien dagen zullen we eens aftoetsen hoe ver ze staan, of ze mee zijn, of ze het begrepen hebben. We moeten daar dan een dialoog mee aangaan om na te gaan of ze effectief voortgang gemaakt hebben en op het goede spoor zitten – iets wat u terecht aanhaalt.

Het moment suprême, dat we vroeger niet hadden, is het examen. Ik denk dat dat examen een mengeling zal zijn van theorie en praktijk, een schriftelijk en een mondeling examen. Dat moet voor mij een ernstig examen zijn, waar inderdaad

uit blijkt dat men de basiselementen van onze samenleving bestudeerd en begrepen heeft. Dat is een eerste zaak.

U vraagt wat de consequentie is wanneer iemand niet slaagt. Dat is heel duidelijk bepaald in het regeerakkoord: dan moet dat examen opnieuw afgelegd worden. Dan kost dat opnieuw geld, inspanning en energie. De niet-geslaagde moet ook aanwezig zijn op die terugkeermomenten. Als hij niet opdaagt, kan hij een boete krijgen. Die boetes zijn heel hoog. Als ik het goed heb, kunnen die boetes oplopen van 50 tot enkele duizenden euro's, met een maximum van 5000 euro. Jawel! Ik denk niet dat er al boetes uitgeschreven zijn van 5000 euro, maar het instrument is er wel. Dat is een serieuze stok achter de deur.

Een tweede element is de voortgang, zowel de positieve als de negatieve. In het regeerakkoord staat ook dat die gemeld wordt aan DVZ. Dat is dan een federale bevoegdheid. De Dienst Vreemdelingenzaken zal dus weten welke inburgeraars met vrucht en welke zonder vrucht aan dat inburgeringstraject hebben deelgenomen, of wie weigert te komen. Dat gebeurt binnen het federaal wettelijk kader, waarop wij geen impact hebben. In het huis hiernaast moet dan beslist worden wat ermee gebeurt. Dat is een heel duidelijke afspraak die we gemaakt hebben in het Vlaams regeerakkoord.

U vroeg me ook nog wanneer dit rond zal zijn. Dat is een belangrijke vraag. Wij zijn volop bezig met de voorbereidingen van het decreet. We willen dat decreet in zijn totaliteit aanpakken. Onze ambitie is toch om tegen het einde van het jaar heel ver te staan en hopelijk naar het parlement te kunnen komen met een nieuw decreet dat heel die werking uitstippelt en concreet maakt. Dat vergt nog wat onderzoek. Dat sluit dan aan bij de terechte vraag van collega Sminate, die opmerkt dat dit blijvende inspanningen vergt en vraagt of er elders voorbeelden zijn van best cases die ons kunnen inspireren. Wij gaan zeker eens kijken wat Nederland te bieden heeft. We gaan ons ook laten inspireren door lokale voorbeelden. In sommige gemeenten en steden heeft men toch wel goede dingen uitgewerkt. Opnieuw: er bestaat geen silver bullet. Toch werden er lokaal soms dingen uitgewerkt die het verschil kunnen maken.

Tot slot nog dit. Mevrouw Sminate kwam dicht bij wat ik wil zeggen. Ze sprak – terecht – over nieuwe Vlamingen en ook Vlamingen, omdat dit een werk blijft van heel onze samenleving. Onze samenleving kent de gelijkheid van man en vrouw. Theoretisch zijn we daarvoor, maar in de praktijk bestaan er dingen als het glazen plafond en dergelijke. Ik stel ook vast dat er vrouwonvriendelijke beelden bestaan bij mensen met een autochtone achtergrond. Het is sterker dan mezelf, dus ga ik toch citeren wat onze vrienden van Schild & Vrienden zeggen. (*Opmerkingen*)

Het is niet onbelangrijk. Het is een mooi referentiekader. Dit komt van mensen die vandaag parlementaire verantwoordelijkheid dragen – het is dus niet vrijblijvend – en een duidelijke partpolitieke overtuiging hebben. Ik lees een citaat voor. "We eisen als samenleving niet veel van vrouwen: een goede moeder zijn en zichzelf verzorgen, er goed uit zien. Mannen worden terecht hogere standaarden opgelegd, enkel zo gaan we vooruit." Mocht dit gezegd worden door een of andere imam in een moskee, de wereld zou te klein zijn. Er zou, terecht, veel protest komen. Maar dit komt van iemand die in het huis hiernaast een belangrijke parlementaire verantwoordelijkheid draagt.

We moeten samen vooruitgaan. Mijnheer Van Rooy, ik geloof dat u de intentie hebt om dat machismo te overwinnen en naar een gelijke samenleving van mannen en vrouwen te gaan. U draagt die emancipatie van de vrouw ook oprecht in uw hart, niet alleen als een wapen tegen, maar als iets waar u echt om bekommerd bent. En ik geloof dat ook van u. Want ik merk dat u daar zodanig veel mee bezig bent, dat ik niet kan geloven dat het u niet te doen is om het doel zelf. We moeten daar samen aan werken. Er is nog heel veel werk aan.

En zeker, u zult mij dat zelfs niet horen tegenspreken, in een meer divers wordende samenleving is die uitdaging des te groter en des te fundamenteeler en moeten we daar des te duidelijker over zijn. En dat is ook wat ik de volgende jaren zal zijn en wat ik in het verleden, ook in mijn lokale verantwoordelijkheden, altijd heb gedaan.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Ik ga even in op uw laatste punt. U maakt uw huiswerk en brengt telkens een citaat mee van Schild & Vrienden. En daar wordt in deze commissie, ook door u, mee gelachen. *(Opmerkingen. Gelach)*

Ik hoor u lachen en ik vind dat niet verkeerd. Maar dat bewijst wel iets. Voor alle duidelijkheid: ik praat dat niet goed. U doet dat altijd: telkens wanneer we het over de moeilijke integreerbaarheid hebben van asielzoekers of migranten, die vooral een moslimachtergrond hebben, komt u met een voorbeeld dat zou moeten aantonen dat het ook bij ons, bij de autochtonen voorkomt dat er *(Opmerkingen)*

Ja, dat is wat ik wil zeggen. Niet alleen is dat er uiteraard bij sommigen, en dat geldt natuurlijk ook voor de andere kant. Maar u kunt dat soort praat toch niet gelijkstellen met het effectief onderdrukken van vrouwen en met de praat die in de Koran, de Hadith, moskeeën en koranscholen wordt verkondigd. Als u met mensen praat die in een islamitisch land hebben geleefd, dan lachen die effectief, zoals ik hier ook hoorde, met dat soort voorbeelden van een Schild & Vrienden of van een Jeff Hoeyberghs, daarover hebben we ook al gedebatteerd. Die vinden dat peanuts, in vergelijking met de islamitische vrouwenhaat die hier wordt binnengehaald.

Ik keer even terug naar uw inburgeringstraject, waaraan Schild & Vrienden niet zal deelnemen, neem ik aan. *(Opmerkingen van minister Bart Somers. Gelach)*

U mag dat voorstellen. Dan zult u morgen zeker in de krant staan.

Minister, over dat mondelinge aspect van die examens bleef u nogal vaag, alsof het de beslissing wordt van de entiteit die het inburgeringstraject verzorgt. *(Opmerkingen van minister Bart Somers)*

U zult dat implementeren. Oké, dan ben ik zeer blij.

Ik rond af. Op een gegeven moment zei u dat onze waarden cultureel gedetermineerd zijn. En of ze nu van de Verlichting of van de Universele Verklaring zijn en in hoeverre ze uit het christendom komen, daarover kunnen we lang en goed discussiëren. Maar ik moet zeggen: ik was positief verbaasd dat u dat zegt, want dat bewijst toch – of ik denk toch dat u dat bedoelt – dat in andere culturen die waarden zeker niet gedetermineerd zijn of compleet anders zijn.

Minister, ik zal u in deze commissie nog vaak zeggen dat ik veel pessimistischer ben. Zelfs al zouden vluchtelingen dat nieuwe traject van u, dat eind dit jaar klaar zal zijn, met succes afronden, dan nog blijf ik er pessimistisch over in hoeverre zij dat ook zullen menen en in de praktijk zullen brengen. In landen als Denemarken is er een veel strenger inburgeringstraject. *(Opmerkingen van minister Bart Somers)*

Ja, maar ook qua inburgering zijn zij wat strenger dan hier. En toch zijn er ook voorbeelden van asielzoekers, vluchtelingen die dat met succes afronden. U gaf zelf aan dat die verklaring slechts gaat over het ondertekenen van een papier, het invullen van woorden en het beantwoorden van vragen. Nadien gaan die vluchtelingen over tot de orde van de dag en behandelen zij hun dochter of vrouw opnieuw zoals zij dat deden in het land van herkomst. Ik blijf daar zeer kritisch en pessimistisch over.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Sam Van Rooy aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de vrijwaring van de vrijheid van religie en de bescherming van afvalligen – 1141 (2019-2020)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Minister, deze vraag om uitleg ligt grotendeels in het verlengde van de vorige. Op 10 december 2019 ondervroeg collega Chris Janssens u via een schriftelijke vraag over de bescherming van de vrijheid van religie en meer bepaald de vrijheid en veiligheid van afvalligen. Het probleem doet zich in onze samenleving uiteraard overwegend voor binnen de islam, die moslims het recht ontzegt om de islam te verlaten. De bronnen, de Koran en de Hadith, zijn daarover heel duidelijk, en ook de gezaghebbende islamitische rechtsscholen en dus ook talloze imams die vanuit die rechtsscholen hun preken voorbereiden en in de praktijk brengen, stellen dat afvalligen gehaat, gestraft, dan wel gedood moeten worden. In zowat alle moslimlanden staan er straffen op het verlaten van de islam, waaronder ook de doodstraf. Ik geloof dat in dertien islamitische landen de doodstraf op afvalligheid staat.

Via de massa-immigratie is dat nu ook geïmporteerd in onze samenleving, want ook hier zijn er steeds meer ex-moslims die worden geïntimideerd of bedreigd door hun vroegere geloofsgenoten. Ze worden bedreigd of zelfs fysiek aangevallen.

Minister, in uw beleidsnota lees ik: "De vrijheid van religie en levensbeschouwing moet een vrijheid blijven, zonder risico op represailles wanneer men voor een religie of levensbeschouwing kiest, overstapt naar een andere religie of levensbeschouwing of een religie of levensbeschouwing verlaat. Elke persoon moet het recht hebben om afstand te doen van zijn of haar religie of levensbeschouwing. We onderzoeken welke initiatieven in Vlaanderen genomen kunnen worden voor personen die in een situatie verkeren waarin dit niet evident is."

Minister, u blijft echter zeer vaag in uw antwoord op de schriftelijke vraag van Chris Janssens over welke initiatieven u nu precies wil nemen. "Over hoeveel mensen dit juist gaat en hoe betrouwbaar of concreet die feiten zijn en over wat voor problemen het juist gaat, is niet geweten of objectief onderzocht. Maar er zullen ongetwijfeld mensen zijn die ter zake negatieve ervaringen hebben opgedaan en problemen hebben ondervonden."

Minister, 'negatieve ervaringen': dat is een eufemisme dat kan tellen. Het is teleurstellend te moeten vaststellen dat u naar eigen zeggen nog over geen enkele informatie beschikt aangaande de problematiek van het verlaten van een religie, in casu de islam. Nochtans is er in Vlaanderen al enkele jaren een Beweging van Belgische ex-moslims actief, die recent een boek heeft gepubliceerd over deze problematiek met als titel 'Wie zijn religie verlaat, dood hem'. Dat komt letterlijk uit de Hadith, de handelingen en uitspraken van de islamitische profeet Mohammed.

Ik was aanwezig op die boekvoorstelling. Politici van alle partijen waren daarop uitgenodigd, maar de enigen die zijn komen opdagen, waren ikzelf en Darya Safai van de N-VA, die natuurlijk de nodige ervaring heeft wat dat betreft. De verhalen die ik heb gehoord op die boekvoorstelling – er waren een tiental ex-moslims aanwezig van allerlei achtergronden, uit Tsjetsjenië, Marokko, Tunesië en Turkije – waren schrijnend en wat erger dan 'negatieve ervaringen'. Het zijn mensen die doodsangsten uitstonden en vaak zijn ze zelfs moeten verhuizen omdat ze waar ze woonden, continu werden belaagd door moslims uit hun familie of omgeving.

Minister, in uw antwoord op die vraag hebt u dit laten weten: "Sowieso zal ik de problematiek maximaal in kaart brengen, onder meer door ervaringsdeskundigen en stakeholders te consulteren. In overleg wil ik nagaan welke ondersteuning nu reeds bestaat, wat goede praktijken zijn en welke noden er nog zijn. Op basis daarvan zal ik mijn beleid ter zake verder vormgeven."

Ik betreur het dat u tot nader order blijkbaar niet op de hoogte bent welke ondersteuning er voor afvalligen en ex-moslims reeds bestaat, vaag blijft met betrekking tot uw initiatieven ter zake, en geen termijn naar voren schuift binnen dewelke u concrete maatregelen wil nemen.

Vandaar mijn vragen aan u, minister.

Bent u van oordeel dat de kwestie van het garanderen van de vrijheid van religie en de bescherming van islamafvalligen een urgent en belangrijk probleem is?

Hebt u reeds contact gelegd met die Beweging van Ex-moslims of plant u een contact met hen door hen uit te nodigen? Zo niet, waarom niet? Acht u het nuttig deze beweging, ten minste moreel, te ondersteunen als minister?

Welke ondersteuning bestaat er momenteel reeds om afvalligen te beschermen en de vrijheid van religie te garanderen? Ik zou namelijk toch denken dat u, tussen de vraagstelling op 10 december en nu, een goed zicht verkregen moet hebben op die problematiek.

Wordt er niet opzettelijk weinig aandacht besteed aan deze problematiek omdat het onderzoek daarvan weleens zou kunnen leiden tot de ongemakkelijke conclusie dat het vooral een problematiek betreft binnen de islamitische gemeenschap? Zoals we allemaal weten, hoort het politiekcorrecte establishment dat niet zo graag.

Zult u alsnog zo snel mogelijk een onderzoek bestellen naar de problematiek van afvalligheid, met name binnen de islam, zodat afvalligen en ex-moslims zich eindelijk niet meer genegeerd voelen, maar erkend voelen in hun problemen? Op zijn minst toch? Want ik kan u zeggen dat ik heel veel van die mensen ken. Zij voelen zich door de politiek totaal in de steek gelaten.

Welke concrete initiatieven wilt u eigenlijk nemen en binnen welke termijn?

Dank u voor uw antwoorden.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Dank u, mijnheer Van Rooy. U hebt in uw vraagstelling ons regeerakkoord geciteerd. Ik ga dat niet opnieuw doen. Voor mij is het heel duidelijk dat in onze samenleving iedereen recht heeft op vrije meningsuiting en tevens ook het recht heeft om zijn of haar eigen religie of levensbeschouwing te hebben en te belijden. Dat is belangrijk. Maar iedereen heeft ook het recht om uit een religie of een levensbeschouwing te stappen. Dat is even fundamenteel. Het ene gaat niet zonder het andere.

Ik heb contact opgenomen met Unia. Unia stelt dat er bijzonder weinig dossiers rond discriminatie op basis van geloofsafvalligheid binnenkomen. Dat is iets heel anders dan zeggen dat deze problematiek daarom niet bestaat. Unia heeft geen concrete elementen ontvangen van mensen. Ik benadruk dat dit volgens mij een typisch probleem is dat onder de radar blijft, en net daarom ook aangepakt moet worden. Ik ben me er heel erg bewust van dat binnen geloofsgemeenschappen, religieuze gemeenschappen allerhande – in extremis zelfs sekten, wat nog iets anders is – heel veel druk bestaat of kan bestaan op mensen om bij die gemeenschap te blijven behoren en dat eruit stappen, gepaard kan gaan met allerlei

vormen van intimidatie en zelfs meer dan dat. Ik denk dus dat dat bestaat. Daarom moeten we dat ook aanpakken. Daarom staat dat ook in ons regeerakkoord.

De thematiek rond geloofsafstand is nieuw in het beleid van de Vlaamse overheid. Het voorbereidend onderzoek vergt tijd. Uw collega Janssens heeft daar al een vraag over gesteld. Maar we zijn enkele maanden bezig, dit is een heel nieuw thema, ook voor de administratie. Het vraagt tijd om zich in te werken, omdat we dat ook op een ernstige en onderbouwde manier willen doen. Dat is ook de enige manier volgens mij om wezenlijk op het terrein een verschil te maken. Dat is dat er een zekere consistentie, onderbouw in zit en dat we dan zoeken naar wegen – want uiteindelijk willen we die mensen helpen – om dit om de meest efficiënte manier kunnen doen.

Ik heb al aangegeven dat, om te bepalen welke initiatieven ik zal nemen, ik eerst deskundigen en stakeholders zal consulteren. Ik wil in overleg nagaan over welk aantal dit gaat of over welk aantal men denkt dat het gaat, welke ondersteuning er nu bestaat, wat goede praktijken zijn waarop kan worden voortgebouwd en welke noden er nog zijn.

Op basis daarvan zal ik bekijken of een aanvullend onderzoek al dan niet nodig is en welke concrete initiatieven ik kan en zal nemen. Ik denk bijvoorbeeld aan het ondersteunen van organisaties die optreden als meldpunt of organisaties die opgericht kunnen om te kunnen optreden als meldpunt of die psychosociale hulp bieden of lotgenoten bij elkaar brengen.

In de loop van de komende weken zullen de eerste gesprekken worden opgestart. Een eerste gesprek is ingepland met demens.nu, de koepel van vrijzinnig humanisten. Ik weet dat zij reeds discrete praatgroepen organiseren voor diegenen die afstand hebben genomen van hun geloof. Ik ben dan ook zeer benieuwd om hun inzichten te bekomen.

Daarnaast heb ik contact opgenomen met de Universiteit Gent (UGent). Ook daar zijn de eerste gesprekken ingepland om me te vergewissen van hun expertise ter zake.

U verwijst naar de Beweging van Ex-moslims van België. Die bestaat ook. Ik heb al kennisgenomen van deze beweging via hun Facebookpagina. Hun website is momenteel buiten dienst. Ik laat mijn administratie deze organisatie verder onderzoeken. Voor mij is wel het uitgangspunt dat je moeilijk kunt samenwerken met organisaties die zelf niet de vrijheid van religie en levensbeschouwing aanvaarden en respecteren. Ik wil eerst goed kijken wat voor organisatie dit is en hoe ze concreet werkt. We zullen er contact mee opnemen en we zullen kijken hoe ze concreet functioneert en of ze ter zake al dan niet een partner kan zijn. Het is alleszins een van de sporen die we vandaag bewandelen en bekijken.

De aanpak, inclusief de communicatie hierrond, zal op basis van het overleg met de betrokken actoren en mijn administratie in de loop van de volgende weken en maanden worden uitgestippeld.

De heer Janssens heeft hierover een tijdje geleden een schriftelijke vraag gesteld. Het is dus niet zo dat we stilzitten, we werken daaraan en we onderzoeken de verschillende sporen, maar we willen eerst heel goed kennis opbouwen, heel goed weten wat er vandaag bestaat, hoe het functioneert, wie een geloofwaardige en een royale partner kan zijn en vooral welke wegen en middelen we hebben om met mensen die uit hun geloofsgemeenschap willen stappen, aan de slag te gaan. Het zijn vaak orthodoxe geloofsgemeenschappen die daarin een probleem zijn. Binnen de islam, maar ook binnen het jodendom. Op Nachtwacht was er een getuigenis van een ultraorthodoxe joodse persoon die zei dat hij het daarmee moeilijk had. Ik denk dat binnen zeer orthodoxe christelijke gemeenschappen dat probleem zich

ook zou kunnen stellen, en dan heb ik het nog niet eens over de vele andere vormen van religies die in de maatschappij bestaan.

Om u gerust te stellen, mijnheer Van Rooy – en u hoeft zich daarover niet op te winden –: er bestaat binnen de islam ongetwijfeld ook de druk op een aantal mensen, zeker vanuit de meer orthodoxe groepen binnen de islam, om hen te verbieden, hen af te remmen, het hun onmogelijk te maken of hen zelfs te intimideren wanneer ze zeggen dat ze uit deze geloofsgemeenschap willen stappen. Dat kan niet, want in onze samenleving is de vrijheid van levensbeschouwing en religie onlosmakelijk verbonden met de vrijheid om afstand te nemen van een religie of een levensbeschouwing.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Minister Somers, uw antwoord begon positief. Ik meende toch te horen dat u de problematiek inderdaad niet onderschatte, dat u beseft dat dit iets is wat grotendeels onder de radar plaatsvindt, maar als u dan eindigt met te verwijzen naar het jodendom en zelfs naar het christendom, dan moet ik u er toch weer opnieuw op wijzen dat ik nog nooit gehoord heb – en geloof me, ik ben heel bekend met de joodse gemeenschap in Antwerpen – dat een jood fysiek wordt geïntimideerd of bedreigd als hij of zij de religie wil verlaten. Daar zijn soms wel wat sociale consequenties aan verbonden, maar binnen de islam is dat vaak een probleem op leven en dood.

Ik heb u gezegd dat tussen die ex-moslims op de boekvoorstelling mensen zaten die echt voor hun leven hebben moeten vrezen en soms nog altijd voor hun leven vrezen, en die zich zelfs na herhaalde klachten bij de politie niet gehoord voelen. De politie zegt dan dat ze eigenlijk niet veel kunnen doen, want die intimidatie of bedreiging is niet concreet genoeg en als ze wel concreet is, kan de politie ook niet zorgen voor politiebeveiliging. Dat doet men niet zomaar, daar heeft men ook de manschappen niet voor. Ik wil dus zeggen dat u de problematiek toch nog altijd onderschat binnen de islamitische gemeenschap.

Ten tweede ben ik blij om te horen dat u daarmee bezig bent en dat u zegt dat dat binnen de komende weken zal zijn. U hebt naar deMens verwezen. Ik ken die organisatie. Over de UGent wil ik wat meer informatie. Welke mensen zijn daar binnen de UGent mee bezig? Met wie van de UGent hebt u contact? U zegt dat uw administratie zich nog moet inwerken en dat het een vrij nieuwe problematiek is. Minister, dat is op zich ook waar, maar om heel eerlijk te zijn, bestaat die problematiek natuurlijk al veertien eeuwen, sinds de islam is gesticht, en bestaat die bij ons ook al enkele decennia, want de islam is hier intussen al ongeveer zeventig jaar.

Ik zou alleen maar durven aanraden: lees niet alleen de islamitische bronnen van wat de islam over afvalligheid zegt, want daar draait het natuurlijk om. Het christendom en het jodendom zetten geen straffen op afvalligheid, de islam doet dat expliciet wel. Lees alsjeblieft dat boek van die Beweging van Ex-moslims: "Wie zijn religie verlaat, dood hem." Nogmaals, dat heeft de islamitische profeet Mohammed gezegd. Het is een boek waar allemaal getuigenissen in staan van ex-moslims. Het is de enige en beste manier om het te weten te komen.

Tot slot spreek ik mijn hoop uit dat u de samenwerking met die vereniging aangaat, en dat u ten minste het financiële onderzoekt. Ik ben niet zo'n grote voorstander van subsidies, begrijp me niet verkeerd. Maar als u dan toch subsidies wil geven aan bepaalde organisaties, vraag ik u om te onderzoeken of u een klein deel daarvan wil heroriënteren – geen extra subsidies – naar verenigingen of bewegingen die opkomen voor ex-moslims zoals die Beweging van Ex-moslims.

De voorzitter: Mevrouw Sminate heeft het woord.

Nadia Sminate (N-VA): Minister, ik heb geen bijkomende vraag, maar wel een opmerking. Ik hoorde u zeggen dat u het fenomeen eerst gaat bestuderen en partners gaat zoeken. Dat is goed. Ik heb u echter nog niets horen zeggen over de rol van ons onderwijs in deze zaak. In het verleden heb ik daar heel wat vragen over gesteld.

Als je kijkt naar het lesmateriaal dat wordt gebruikt in sommige godsdienstvakken, dan doet zich daar een probleem voor. Heel wat handboeken voor islamitische godsdienst heb ik bestudeerd. Daarin zie je dat er vaak heel stereotiepe beelden worden gebruikt. Als het gaat over een positieve eigenschap, worden er vaak beelden of tekeningen gebruikt van gesluierde meisjes. Omgekeerd, als het gaat over een negatieve eigenschap, worden er kinderen afgebeeld in westerse kledij en niet gesluierd.

Ik vind dat niet oké omdat je op die manier kinderen een bepaald wereldbeeld meegeeft dat uiteraard niet strookt met de werkelijkheid. Op die manier ontnemen je zelfs kinderen de kans om zelf keuzes te maken. Het gebeurt op zo'n jonge leeftijd dat je bijna kunt spreken van een soort indoctrinatie. Dat speelt heel erg mee in deze problematiek. Dit is een tip voor als u dit fenomeen verder gaat onderzoeken.

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Vrijheid van religie is natuurlijk een van onze cruciale verlichtingswaarden of universele waarden. Dat betekent dat je vrij bent om te geloven, maar ook vrij bent om niet te geloven. Mensen die zeggen dat ze niet geloven, moeten daar ook alle ruimte en vrijheid voor krijgen bij ons. Daarom is het een goede zaak dat daar in het Vlaams regeerakkoord voor de eerste keer aandacht voor is. Men kan betreuren dat het allemaal te laat en niet genoeg is, het is al een belangrijke doorbraak dat het expliciet is opgenomen in het Vlaams regeerakkoord.

Trouwens, het is niet zo verwonderlijk dat het vrij recent is. Ik verwijs even naar Nederland, waar het debat vorige zomer pas echt is losgebarsten naar aanleiding van het verschijnen van een boek, Nieuwe vrijdenkers, met een twaalftal getuigenissen van oud-moslims die hun verhaal deden over hoe ze die stap hebben gezet. In het ene geval ging dat vrij vlot, in het andere ging dat zeer moeizaam. Dat is dan uitgemond in een Platform Nieuwe Vrijdenkers, onder de koepel van het Humanistisch Verbond in Nederland. Het is een interessante suggestie om te kijken hoe men er in Nederland mee omgaat, waar het debat dat recentelijk is opgestart, nu volop leeft. Misschien is zo'n platform iets dat we kunnen meenemen.

Minister, uit die getuigenissen blijkt ook dat we daar vooral aandacht moeten voor hebben naar jonge mensen. Laat ons eerlijk zijn, toen ik 12 was en de evolutietheorie kreeg onderwezen in het middelbaar, dan begon ik ook na te denken of het verhaal van Adam en Eva wel juist was. Voor ons in het christelijk geloof is dat wellicht zo, maar ondertussen heb ik mijn twijfels over Adam en Eva. Ik ben nog niet helemaal overtuigd, misschien moeten we dat nog eens goed bekijken.

Wat voor ons in het christelijk geloof geldt, zal voor islamjongeren natuurlijk ook wel zo zijn. Ze zullen door het onderwijs dat ze krijgen, ongetwijfeld ook beginnen te twijfelen. Dat is een specifieke en zeer kwetsbare groep, waar u in de acties die u onderneemt specifieke aandacht aan moet geven. Hoe kunnen we de jongeren die beginnen te twijfelen of het verhaaltje dat ze in de godsdienstles krijgen, wel klopt, specifiek benaderen en zorgen dat ze een of andere opvang krijgen met hun vragen?

De voorzitter: Dat we dat nog moeten meemaken, dat Adam en Eva in vraag worden gesteld.

Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Ik had hier toch minstens een persoonlijk feit verwacht van onze christendemocratische fractie. *(Gelach)*

Er zit daar een soort Adam en Eva op de achterste banken. *(De minister kijkt naar Katrien Partyka en Koen Van den Heuvel. Gelach)*

Ik wil jullie graag bedanken voor de interessante gedachtewisseling. Het gaat over een van de moeilijker thema's, die we niet uit de weg moeten gaan. Ik vind dat we eerder bouwstenen moeten zoeken voor een goed beleid dan dat we dat in een soort van dovemansgesprek moeten steken. Ik ben iedereen die hierover constructieve suggesties probeert te doen, dankbaar.

Mijnheer Van Rooy, u vindt het straf dat dat nieuw is voor de administratie. Ik ben nu vier maanden minister. Natuurlijk zijn er bij de administratie mensen die daar weet van hebben. We mogen het niet zwart-wit stellen. Maar er is nooit op gewerkt. Er is nooit een beleid rond ontwikkeld. Er zijn binnen onze administratie nooit mensen geweest die de opdracht kregen om daarrond te functioneren. Dat is wél een realiteit. Als we dat ernstig willen doen en het niet willen gebruiken als een soort van politiek gadget, maar echt iets willen veranderen in de maatschappij, een context willen creëren waarin mensen de vrijheid hebben om uit een religie of levensbeschouwing te stappen, dan moeten we dat gestructureerd aanpakken.

U vroeg mij ook: wie is dat in Gent? Er werden praatgroepen opgericht waarbij een dialoog ontstaat met mensen die uit het geloof willen stappen, een soort van platform waarnaar collega Ongena verwijst. Aan de UGent hebben we onder andere contact met Maarten Boudry en Johan Braeckman. Ook bij de KU Leuven hebben we een contact, namelijk Nadia Fadil, die zich met die problematiek bezighoudt. Maar ik denk dat je hiervoor net een meerstemmigheid nodig hebt. Om dat probleem goed aan te pakken, moet je vermijden dat je het vanuit een te strak ideologisch kader bekijkt, maar moet je vertrekken vanuit het recht dat mensen hebben om uit een geloofsgemeenschap te stappen. Je moet nadenken over de verschillende sporen, want er bestaat geen 'one shot'. Je moet op verschillende manieren naar die problematiek kijken, om dat op een goede manier aan te pakken. Het is belangrijk dat we eerst het terrein goed verkennen, alle stemmen horen en op basis daarvan een beleid ontwikkelen.

Nogmaals, de organisatie waarnaar u verwijst en waarin u blijkbaar een bijzondere ... *(Opmerkingen van Sam Van Rooy)*

Nee, ik wil zelfs niet affiniteit zeggen, maar waarin u vertrouwen of geloof in hebt: u vindt dat het mensen zijn die het op een goede manier doen. Wij zullen zeker met die groep spreken. Maar wij krijgen daarover tegenstrijdige signalen. Ik geef u één voorbeeld, heel abstract. In De Afspraak heeft een jongen getuigd dat hij uit de islam is gestapt. Dat was een moedige getuigenis. Hij heeft contact gehad met die vereniging. We hebben contact gehad met die man. Want onderschat dat niet: wij zoeken heel actief. We zijn er op een ernstige manier mee bezig om daar een goed beeld van te krijgen. We hebben met die persoon gesproken. Hij heeft ook contact gehad met de beweging die u vernoemt. Hij zei dat hij daar geen goede ervaring mee had, omdat men daar vanuit een heel – ik druk me voorzichtig uit – polemisch kader spreekt. Hij zegt dat mensen die afstand nemen van hun geloof, nood hebben aan een luisterend oor, een contactpunt, maar dat hij dat daar net niet vond.

Maar nogmaals, dat is 'een' signaal, 'een' mening. Wij gaan met een onbevangen geest kijken naar wat er allemaal op het terrein is, in alle richtingen. Dat is de enige manier om op een ernstige wijze diepgaand te zoeken naar wat een weg kan zijn om mensen te helpen.

De suggestie van collega Sminate om ook het onderwijs in het oog te houden, is absoluut belangrijk. Ik zal eens met collega Weyts moeten bekijken wat er allemaal mogelijk is. We zitten dan toch ook in het onderwijsveld. Executief van de Moslims van België (EMB) speelt dat federaal. Ik ben er zeker toe bereid om met een open en onbevangen te bekijken wat we kunnen doen. Dat sluit ook aan bij wat collega Ongena zegt: de meest kwetsbare groep zijn de jonge mensen die daarin een stap willen of zouden willen zetten.

Collega Ongena, het idee om in Nederland te kijken naar wat er bestaat, vind ik zinvol. De Nederlandse samenleving is anders dan de onze, maar staat er tegelijk toch dichtbij. Ik geloof heel sterk in zo'n platform. Als je een platform kunt creëren van mensen die op een rustige, maar gedecideerde manier kunnen zeggen dat ze uit een geloofsgemeenschap zijn gestapt, dat het niet eenvoudig was maar dat ze anderen wel kunnen steunen, dan is dat belangrijk in onze samenleving. Het is essentieel. Als iemand heel sterk gelooft in de vrijheid en de vrijheid van religie hard wil respecteren, dan moet je het omgekeerde minstens even hard respecteren. Dat is heel belangrijk.

Ik wil dat op een respectvolle manier doen. Mijnheer Van Rooy, u weet dat ik probeer respectvol te zijn naar iedereen in de samenleving, naar elke geloofsovertuiging, ook naar mensen met een moslimovertuiging. We moeten van iedereen vragen dat ze ook respect opbrengen voor mensen die uit hun geloof stappen en hen die vrijheid gunnen. Onze samenleving is daarop gebouwd en dat is voor mij essentieel.

We werken daaraan. We zullen het morgen niet klaar hebben, maar we gaan het ook niet laten liggen. We zijn er op een ernstige en integere manier mee bezig. We gaan met iedereen praten, dus ook met de organisatie die u aanreikt. Niet vanuit een vooringenomenheid omdat het van u komt, ga ik zeggen dat we het niet doen, want dat zou kunnen. 'Mijnheer Van Rooy komt daarmee af, dus het moet wel een zootje ongeregeld zijn.' Neen, ik ga dat niet doen. *(Opmerkingen van Sam van Rooy)*

Ik zeg het op een manier waarvan ik weet dat ik u prikkel, maar ik bedoel het echt constructief. U weet dat ik dat constructief probeer te doen. We hebben daar tot nu tegenstrijdige signalen over. Daarom gaan we vanuit mijn administratie en kabinet zelf met hen praten om goed te begrijpen wie ze zijn en wat ze willen. Mij interesseert niet zozeer een soort ideologisch gelijk van deze of gene, maar het helpen van die mensen en een context creëren waarin mensen onbevangen kunnen zeggen: nee, ik behoor niet meer tot die geloofsgemeenschap.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Minister, ik ben blij dat u voortgaat over die beweging. Lees alstublieft ook het boek, want daaruit komt u te weten waar die beweging voor staat, vooral de verhalen.

U hebt niet geantwoord op mijn vraag of u eventueel subsidies die u aan verenigingen geeft, zou willen heroriënteren, niet per se naar deze, maar naar een vereniging of een aantal verenigingen die opkomen voor ex-moslims. *(Opmerkingen van minister Bart Somers)*

Oké, daar ben ik zeer blij mee.

Mijnheer Ongena, u bent iets ouder dan ik. Als u zegt dat in Nederland vrij recentelijk de discussie op gang is gekomen, dan is dat natuurlijk klinkklare onzin, want vijftien jaar geleden is er al een comité voor ex-moslims opgericht in Nederland, door mijn goede vriend Ehsan Jami uit Iran. Die jongen werd niet alleen beschimpt en bedreigd, maar ook een aantal keer in elkaar geslagen. In die zin is deze problematiek zeker niet nieuw te noemen, maar al vele decennia bezig.

Mevrouw Sminate, u verwijst naar schoolboeken en lesmateriaal, waarop u, minister, positief hebt gereageerd, maar dat is toch een beetje hypocriet. U zegt dat niet-moslims daar vaak toch een beetje denigrerend worden afgeschilderd. In de Koran en de Hadith is dat in beginsel natuurlijk zo. Het komt ergens vandaan. Als we het er allemaal over eens zijn dat dat soort lesmateriaal niet oké is, of niet koosjer, om even die uitdrukking te gebruiken, dan moeten we dat natuurlijk in de eerste plaats zeggen over de Koran en de Hadith, want het komt rechtstreeks daaruit.

Minister, u hebt goede bedoelingen, dat hoor ik, maar als u het niet ideologisch wilt spelen en niet wilt nagaan in hoeverre er in de islamitische bronnen een straf staat op afvalligheid, dan zullen we daar geen stap verder in komen. Je kunt dat probleem niet oplossen zonder naar de wortel ervan te gaan, en de wortel is en blijft dat binnen de islamitische leer de doodstraf staat op afvalligheid.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Katrien Partyka aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de terugkerende Joodse karikaturen op het carnaval van Aalst – 1143 (2019-2020)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: Mevrouw Partyka heeft het woord

Katrien Partyka (CD&V): Ik wil even als premisse zeggen dat deze vraag gesteld wordt met alle respect voor de 600 jaar oude carnavalstraditie in Aalst, waarbij het carnaval, zoals overal in de joods-christelijke traditie, een subversief of anti-establishmentkarakter heeft. Het is een ritueel dat de identiteit van de gemeenschap bepaalt. Ik zeg dit met alle respect voor alles wat daarbij hoort, maar aan de andere kant ook met alle respect voor de steeds weerkerende klachten in 2013, 2018 en 2019 door verschillende Joodse en andere organisaties. Unia heeft in oktober 2019 hierover het verdict gevelde dat het wel degelijk over antisemitische karakters ging, maar dat het niet strafbaar was omdat het geen kwaad opzet of 'malicious intent' had.

Volgens UNESCO maakt het niet uit of het intentioneel is of niet, het gaat in tegen het motto van wederzijds respect voor groepen en individuen. Ook uw collega, minister Demir, heeft in die zin op een schriftelijke vraag van een collega geantwoord. Zij zegt dat ze goed begrijpt dat bepaalde beelden, los van de intentie waarmee men die ronddraagt, ook op een bepaalde manier ontvangen worden, zeker wanneer het over karikaturen gaat die in het verleden doelbewust zijn gebruikt en misbruikt, en die mee hebben geleid tot een van de ergste misdaden tegen de mensheid in de geschiedenis. Dat moeten we ook durven te erkennen.

De vraag is ten eerste of het intentioneel is of niet. Ten tweede gaat de vraag over de vrijheid van meningsuiting, die absoluut is en die we niet mogen inperken, want dan komen we op een hellend vlak terecht waarvan we niet weten waar dat zal stoppen. Anderzijds ervaart iedere tijd de dingen anders. We hebben nu ook andere fenomenen zoals de sociale media die een luidspreker zijn en een multiplicatoreffect hebben. We stellen ook vast dat de boodschappen die leidende figuren in de samenleving brengen, veel verder reiken dan vroeger. Ik vond deze week het artikel in Knack frappant over hoe asielen centra bij lokale bewoners worden ervaren naargelang de boodschappen die een burgemeester daarover geeft. Dat vond ik heel frappant. Als een burgemeester de centra erkent en er mee zijn schouders onder zet, dan hebben die een veel groter draagvlak bij de bevolking dan wanneer een burgemeester er zich tegen afzet of ertegen ingaat. Met dat fenomeen moeten we ook rekening houden.

Hoe ervaart u de geplande initiatieven van de carnavalisten in Aalst met betrekking tot het gebruik van karikaturale afbeeldingen?

Hoe ziet u het om eventueel kwetsende voorstellingen van bepaalde bevolkingsgroepen of voorstellingen die als kwetsend worden ervaren te ontraden? Dat is ook een beetje de hamvraag: er is enerzijds niet de intentie om te kwetsen, maar het wordt anderzijds wel zo ervaren. We zitten met een dubbel probleem.

Dan is er de communicatie. De boodschap wordt in een bepaalde context gebracht. In de context van carnaval kan die boodschap misschien satirisch zijn, maar als ze buiten die context staat, kan ze heel anders worden ervaren. Moeten we niet meer inzicht proberen te verwerven in die mechanismen van de communicatie? Is daar al wetenschappelijk onderzoek naar gebeurd? Zo niet, is dat dan geen piste waarmee we minstens meer inzicht krijgen in die mechanismen? Is dit een rol voor het nieuwe Vlaamse gelijkheidscentrum? Dit is uiteindelijk een exemplarisch verhaal, maar we zien het vaak terugkomen: tegenstellingen in de samenleving werken polariserend of zorgen door de communicatie toch voor veel onrust. Hoe kunnen we daar verder mee omgaan?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Mevrouw Partyka, bedankt voor deze vraag die – laten we eerlijk zijn – geen gemakkelijke maatschappelijke vraag is. Er werd hierover ook al een goed inhoudelijk debat gevoerd in de commissie Cultuur. De minister-president, Jan Jambon, heeft daar namens de regering ook op een heel genuanceerde en volgens mij goede manier op geantwoord. Ik kan me daar in heel grote mate bij aansluiten.

Je zit hier natuurlijk met de botsing van twee logica's. Het is een complexe zaak. Eerst en vooral heb je natuurlijk het gegeven van carnaval. Wat eigen is aan carnaval, is dat men met alles en iedereen kan lachen. Het is een beetje een omkeringsfeest, waarbij zij die gezag hebben, voor één dag onderaan de ladder staan, en zij die vaak onderaan de ladder staan, bovenaan staan en de spot kunnen drijven met al wat hen de rest van het jaar aan banden legt of hindert – echt of in hun hoofd. Aalst Carnaval heeft daar een zeer uitgesproken traditie in, waarbij wordt gelachen en gespot met al het denkbare en ondenkbare, al het oorbare en niet oorbare, ook met die dingen die gevoelig liggen in de samenleving. Het is eigenlijk een uitvergroete vorm van het recht op vrije meningsuiting. Zolang er geen misdrijf gepleegd wordt, zolang er geen strafbare feiten worden gepleegd, is dat iets dat, in een samenleving waarin we de vrijheid van meningsuiting koesteren, inherent tot onze samenlevingsmodel behoort. Veel mensen weten hoe ze daarmee moeten omgaan. Ik heb altijd het citaat onthouden van Timothy Garton Ash, die u waarschijnlijk wel kent: "The right to say it does not mean that it is right to say it. The right to offend does not entail the duty to offend.". Als je het recht hebt om iets te zeggen, is het nog niet altijd juist om het te zeggen. Het verschil tussen beide is volgens mij vaak beschaving, empathie, inlevingsvermogen. Dus mensen hebben het recht om dingen te zeggen die andere mensen kwetsen, maar het is misschien niet altijd goed, niet altijd verstandig, niet altijd moreel verdedigbaar. Wettelijk mag het, maar is het juist om het te doen?

We moeten ons hier eerst en vooral de vraag stellen of het strafbaar is of niet. Daar is een heel degelijke studie over gemaakt door Unia, waaruit blijkt dat er op zich geen strafbare feiten gesteld zijn. Maar we stellen wel vast dat rond Aalst Carnaval de voorbije maanden wel een hele hetze en een heel sterke polarisatie heeft plaatsgevonden. Dat heeft heel grote proporties aangenomen, zelfs internationaal. Ik denk en vrees dat we de komende maanden opnieuw een heel slechte beurt zullen maken, internationaal. Niet alleen de stad Aalst maar ook Vlaanderen zal internationaal een perceptie oproepen die we absoluut niet wensen.

Mijn persoonlijke mening, want de vrijheid van meningsuiting geldt ook voor een minister, is dat die karikaturen ronduit kwetsend zijn, ongepast en smakeloos. Dat is mijn overtuiging. 'Ongepast, dom, lomp', heeft een partijvoorzitter van een andere partij dan de mijne gezegd. Ik deel die mening volkomen. Volgens mij zijn ze meer dan lomp. Ze zijn onnodig kwetsend, onverstandig en totaal ongepast. Ik denk dat 99 procent van de carnavalisten, ook in een carnavalsomgeving, weet dat je sommige dingen kunt doen en op een bepaalde manier kunt doen, maar dat er ook nog altijd dingen zijn die je niet doet, ook al is het carnaval. Er is een kleine groep die dat niet begrijpt. Op dat punt ben ik dus eigenlijk volkomen de mening toegedaan van wat andere wijze mensen – mijn minister-president en anderen – daarover gezegd hebben.

Wie kan daar een rol in opnemen? Ik wil opnieuw een citaat aanhalen uit de commissie Cultuur, omdat ik het belangrijk vind dat we op dat vlak consistent zijn. Jan Jambon heeft toen gezegd: "Tradities evolueren voortdurend, maar ze doen dat organisch en vanuit de gemeenschap zelf. Zeker met een omkeringstraditie als carnaval dat juist machtsrelaties voor korte tijd omdraait, dreigt dat contraproductief te werken. Ik verwacht dat Aalst Carnaval wat dat betreft dit jaar bol zal staan van de verwijzingen naar deze situatie. Ik kan enkel maar hopen dat dit gebeurt met humor en met respect voor elkaars waardigheid als mens en als gemeenschap." Ik sluit me daar volkomen bij aan.

Het is mijn persoonlijke overtuiging dat tradities evolueren. Men heeft mij een heel mooi verhaal verteld over de figuur van de zogenaamde 'vuil Janet'. Mijn echtgenote komt uit Baardegem bij Aalst, maar blijkbaar behoort dat niet tot het carnavalsgebied, valt dat daar net buiten. Ze ging daar dus niet naartoe. Die 'vuil Janet' schijnt een heel belangrijke evolutie doorgemaakt te hebben. Op een zeker moment was dat op het randje van het exhibitionistische en werd er ook met menselijke en dierlijke excrementen gewerkt. Dan heeft men op een zeker moment gezegd: we gaan die figuur opnieuw iconiseren, we gaan die een nieuwe invulling geven. De figuur die we vandaag zien, is eigenlijk een hertaling van een oude traditie, aangepast aan de context. Dat staat in dat rapport van Unia mooi beschreven.

Misschien moet er ook hier een hertaling gebeuren. Maar wie kan dat? Ik denk: mensen die deel uitmaken van dat narratief, die in de gemeenschap ingebed zijn. Ik denk dan aan een lokaal bestuur, een lokale burgemeester, een schepencollege, die deel uitmaken van de traditie en een horizontale relatie hebben en die kunnen inzetten op dialoog. Ik ben zelf ook burgemeester, het is niet eenvoudig om zulke dingen te veranderen, te hertalen, te contextualiseren. Ik vind wel dat daar hun verantwoordelijkheid ligt.

Minister-president Jambon heeft in de commissie Cultuur opgeroepen tot dialoog. Dat staat ook in al wat we doen rond immaterieel erfgoed, dat dialoog daarin een belangrijk element is. Dialoog kun je niet verticaal voeren. Die kun je niet vanuit Vlaanderen voeren. Die kun je alleen maar voeren vanuit de gemeenschap, vanuit het carnavalsgebeuren zelf. Daarbij moet dan nagedacht worden: hoe vertalen we onze opdracht, onze roeping, onze doelstelling – namelijk feestvieren, satire gebruiken, sarcastisch zijn, het omkeringsritueel – met empathie, met begrip, met menselijkheid, met waardigheid? Dat debat en die dialoog voeren, is, denk ik, iets wat een lokaal bestuur, samen met diegenen die daaraan willen meewerken, moet doen op een intense manier. Ik denk dat het in het belang is van Aalst, van Vlaanderen en ook van de kernwaarden waar we voor staan. Dat is mijn overtuiging.

Ik wil heel duidelijk zijn. Wat ik daar zie: mijn maag keert daarvan om op dat moment. Dat is mijn persoonlijke mening. Maar in een samenleving moet ik aanvaarden dat sommige mensen mijn maag doen omkeren en dat ze dat recht hebben. Maar zoals ik daarnet citeerde, het is niet omdat je het recht hebt om iets te doen, dat je dat moet doen.

De voorzitter: Mevrouw Partyka heeft het woord.

Katrien Partyka (CD&V): Ik denk dat het juist is wat u zegt, minister. Ik denk dat het ook waar is dat dat het best kan gebeuren door mensen die deel uitmaken van de gemeenschap. Maar dat is natuurlijk ook net een stukje van het probleem, dat dat ook een knowhow en een denken daarrond vergt, iets dat niet altijd zo eenvoudig is. Het gaat nu over carnaval. Maar in heel veel lokale besturen zijn er zo legio voorbeelden te vinden. Misschien moeten de lokale besturen versterkt worden in dat soort van participatievormen, of bijna nieuwe democratie. Dat is een groot woord, maar ik doel op het omgaan met die tegenstellingen en dat verhaal. Dat gebeurt nu nog niet zo erg. Dat is een van de vele dingen die lokale besturen moeten oplossen, zonder daar altijd voor uitgerust te zijn. Maar ik deel echt wel uw mening. Ik denk dat dat een stuk is van de oplossing. Maar op kortere termijn staan we inderdaad weer voor een paar maanden van polarisering daarrond, die, denk ik, geen zoden aan de dijk zet, niet voor de carnavalisten maar ook niet voor mensen die zich gekwetst voelen.

De voorzitter: Mevrouw Sminate heeft het woord.

Nadia Sminate (N-VA): Ik denk dat iedereen wel aanvoelt dat we dit thema met de nodige omzichtigheid moeten benaderen. Ik heb collega Partyka ook een paar keer horen zeggen: enerzijds, anderzijds. Maar ik denk dat dat in dit geval zeker terecht is. Dit is een verhaal met verschillende kanten. Enerzijds heb je natuurlijk die diepgewortelde traditie, waarbij de carnavalisten zeggen: ja, wij moeten met alles kunnen lachen maar wij hebben heel duidelijk niet de intentie om iemand te kwetsen. Anderzijds gaat het duidelijk over de meest gruwelijke periode uit onze geschiedenis, een periode die nooit vergeten mag worden maar die we wel op een passende wijze moeten herdenken. Het is wel een feit – daar ben ik echt van overtuigd – dat hoe meer aandacht je dit gaat geven, hoe meer je gaat proberen om dit te gaan censureren, hoe minder effect dit zal hebben.

Minister, ik wou aan u vragen of u diezelfde mening toegedaan bent, of dat u eerder denkt dat de Vlaamse overheid hier echt stappen moet zetten. Maar ik meen uit uw antwoord begrepen te hebben dat dat laatste niet het geval is.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Mevrouw Sminate, ik hoor het u graag zeggen: misschien niet te veel aandacht aan schenken. Maar ik wil er toch even op wijzen dat het kopstukken van uw eigen partij zijn – de heer De Wever en de heer Jambon – die daar recent toch weer mee in de media zijn gekomen. Zij hebben inderdaad woorden gebruikt, die herhaald werden door minister Somers: dom, lomp, kwetsend. Jan Jambon heeft de carnavalisten opgeroepen om rekening te houden met mensen en heeft hun gezegd zich de volgende vraag te stellen: getuigt dit nog wel van goede smaak? Ik denk dat zowel De Wever als Jambon daar ook beter over hadden gezwezen, omdat dat natuurlijk een straatje zonder einde is. Als ik naar een cabaretier ga kijken – Hans Teeuwen, om maar iemand te noemen – en die maakt dan kwetsende grappen over gehandicapten, over kankerpatiënten, over slachtoffers van zware criminaliteit... Als wij daarover telkens moeten zeggen: 'Ja, maar, denk daarover na. Kwets je daarmee geen mensen? Dat getuigt van slechte smaak.' Dat is een straatje zonder einde, natuurlijk.

Dit debat moet eigenlijk politiek niet gevoerd worden. Als je dat wel voert – zoals nu niet meer anders kan, natuurlijk, nadat het is opgestart op een gegeven moment – dan ga je die carnavalisten natuurlijk gewoon nog meer stimuleren om nog meer tegen de schenen te schoppen en nog extra te rebelleren. Want dat is een vorm van rebellie, die carnaval. Je moet dat ook zo zien.

Ik wil afsluiten met te zeggen dat – en daar heeft mevrouw Sminate wel gelijk in – de intentie natuurlijk heel belangrijk is bij zoiets. Ik denk daarbij aan de Franse komiek

Dieudonné M'bala M'bala, die onder de noemer van cabaret echt antisemitisme bedreef. Zijn doel is duidelijk politiek-ideologisch en hij is ook echt een antisemiet. Maar dat kan je natuurlijk van die carnavalisten in Aalst helemaal niet zeggen, dat dat antisemieten zijn of dat het hun bedoeling is om antisemiet te zijn. Totaal niet.

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Dank u wel, minister, voor uw duidelijk standpunt in dezen. Hoe moeilijk het ook is, en hoe veel afwegingen we ook moeten maken, ik denk dat we op een gegeven moment ook duidelijk moeten zijn dat we dat betreuren, ook al weten we dat dit past onder de vrijheid van meningsuiting en is dat natuurlijk op geen enkele manier strafbaar.

Maar ik verwijs toch ook graag naar mijn vraag om uitleg van vorige week, over het antisemitisme, waarin ik toch heel duidelijk heb gewezen op het feit dat dat groeiende is. Voor alle duidelijkheid, mijnheer Van Rooy, ik zeg ook absoluut niet dat dat antisemieten zijn, verre van. Maar je voelt natuurlijk dat er een context is in onze samenleving waarvoor we toch wat extra waakzaam moeten zijn. Ik denk dat we dan ook alleen maar kunnen hopen – we moeten dat uiteraard niet verbieden – dat men toch zijn gezond verstand wat gebruikt, rekening houdt met die context. Ik vind ook niet dat we daarover moeten zwijgen. Ik denk dat het juist onze opdracht is als politicus om zulke maatschappelijke zaken klaar en duidelijk te zeggen en die niet proberen onder de mat te vegen in de hoop dat ze vanzelf zouden verdwijnen. Dat mogen we niet doen.

Minister, dank u voor uw duidelijk standpunt.

De voorzitter: De heer Rzoska heeft het woord.

Björn Rzoska (Groen): Minister, ik heb zeer veel begrip voor uw antwoord. We zitten met veel verschillende dingen tegelijk, en het is niet gemakkelijk om daar een lijn in te trekken. Ik ben het eens met de collega's die zeggen: je hebt het omkeringsritueel dat in het verleden al een beetje is gewijzigd, je hebt gevoeligheden die de laatste maanden ook in onze samenleving veel hoger zijn dan anders. Er zijn veel gevoeligheden waar nu zelfs sommige specialisten op reageren, zoals bijvoorbeeld Nico Wouters, die in Knack aangeeft dat het geen evidente debatten zijn. Dit komt hier allemaal samen. Doordat de camera's hier nu opnieuw op zijn gezet, krijg je een soort tegenreactie van mensen die alle registers opentrekken, want het kan en het mag toch en we hebben het altijd al gedaan.

Ik vind dit een boeiend debat, maar tegelijk is het voor politici een mijnenveld waar je door moet lopen. Mijnheer Ongena, ik ben het met u eens als u zegt dat politici mensen zijn die in een samenleving staan en daar uitspraken over moeten doen omdat hun discours vaak tot voorbeeld strekt of toch richtinggevend zou moeten zijn. Minister, ik weet dat u daar geen gemakkelijke taak hebt.

Minister, in uw antwoord zegt u dat er een grote verantwoordelijkheid ligt bij de lokale actoren. Op welke manier kunnen uw diensten lokale besturen bijstaan in zulke dossiers? In het advies dat Unia heeft gegeven naar aanleiding van wat er vorig jaar is gebeurd in de carnavalstoet, was het essentiële element het op gang trekken van een dialoog: in plaats van de confrontatie op te zoeken voor de schijnwerpers, mensen rond de tafel brengen. Als je de verontschuldigingsbrief leest van het carnavalgezelschap dat verantwoordelijk is, dan zie je dat zo'n strategie kan werken.

Minister, wat kunnen uw diensten doen om lokale besturen in zeer heikele dossiers te gidsen in zulke moeilijke debatten?

Minister Bart Somers: Mijnheer Rzoska, ik ben het eens met uw afwegingskader en uw analyse. Ik heb weinig dissonantie over de basiselementen gehoord. We

leven in een samenleving waar het recht van vrije meningsuiting de regel is, die slechts in heel uitzonderlijke omstandigheden aan banden kan worden gelegd, vaak vanwege strafbare feiten. Op basis van een degelijk onderzoek van Unia moeten we vaststellen dat wat er in het voorbije jaar is gebeurd, niet beantwoordt aan die strafbare feiten, met andere woorden dat hier de vrijheid van meningsuiting speelt.

Over het volgende zitten we niet allemaal op dezelfde lijn: de Vlaamse overheid moet hier niet optreden of ageren, absoluut niet. Wat er vorig jaar is gebeurd – we leven in een gemediatiseerde samenleving –, heeft heel grote internationale proporties gekregen. Dan krijg je actie en reactie, een stukje rebellie of uitdaging in de context van carnaval, waar sommige mensen worden getriggerd om te laten zien dat ze het nog straffer kunnen.

Ik vrees dat de illusie van 'we gaan hier stilletjes over zwijgen, zet de camera en het geluid af' niet voldoende zal zijn om te verhinderen dat er heel veel mensen naar die carnavalsstoet kijken met nationale en internationale ogen om te zien wat daar gebeurt. Daar ben ik van overtuigd. We maken onszelf iets wijs dat als we hierover zwijgen, er niemand zal kijken. Dat is een gegeven, dat is vorig jaar begonnen, het heeft een internationale dimensie gekregen en we gaan het opnieuw krijgen.

Ik erken het recht op vrije meningsuiting, maar ik vind dat in deze zaak politici helder moeten zijn en moeten laten voelen dat ze binnen die vrije meningsuiting ook een standpunt hebben, een standpunt dat niet oproept tot verbieden, maar wel zegt wat moreel juist en fout is.

Ik vind lachen met de Holocaust moreel verwerpelijk. Dat komt zo dicht bij wat antisemieten over Joodse mensen zeggen, dat dit onnodig lijden veroorzaakt en verkeerd kan worden begrepen door sommigen. Ik ben daartegen. Ik ben het volkomen eens met Bart De Wever die zegt: 'Dat is dom, lomp. Punt uit.' Ik ben het eens met de minister-president, die daarvan afstand heeft genomen. Ik neem die evenzeer. We leven in een samenleving waarin antisemitisme spijtig genoeg bestaat, in opmars is. We hebben er verleden week nog over gepraat. Ik vind dat je dat duidelijk moet verwerpen. Niet verbieden, maar verwerpen. Een standpunt innemen.

De volgende belangrijke vraag, is de essentiële vraag van mevrouw Partyka, door u nog eens herhaald: wat kunnen we doen om lokale besturen te ondersteunen in het zoeken naar depolarisatie? Dit in een heel bijzondere context, vanuit een traditie die haar waarde heeft. Want het omkeringsritueel is heel waardevol. Het is het gezag tarten in de meest visuele en duidelijke manier. Sommigen hebben het over stoom aflaten. En, als je naar een marxistische benadering zou gaan, kun je het hebben over het moment waarop het proletariaat eens stoom kan aflaten, om dan weer 364 of 365 dagen onder de knoet te liggen. Maar het is een heel mooie traditie in onze samenleving, historisch geënt, Vlaams, maar die je ook terugvindt in andere landen.

Hoe kun je naar depolarisatie gaan? De heren Bush en Brandsma hebben ter zake scenario's en structuren. Onze administratie kent die ook. Een belangrijke voorwaarde is natuurlijk dat een lokaal bestuur – en dat is een heel moeilijke zaak en nogmaals: ik veroordeel niemand daarin – op een zeker moment bereid is zich te smijten in het zoeken naar een herdefiniëring van wat carnavalisten doen. En dat kun je niet van bovenuit, dat kun je alleen als je autoriteit, gezag hebt, deel bent van de gemeenschap, in de traditie zit, deel uitmaakt van die traditie, die traditie liefhebt, de taal van die traditie begrijpt en spreekt, de taal van de mensen die daarmee bezig zijn, spreekt, een vertrouwensband hebt met die mensen. Pas dan kun je dat doen. En dus is de enige die dat in mijn ogen kan, vanuit politieke context, een lokaal stadsbestuur. Dat bestuur kan dan zeggen: 'Onze gemeenschap staat voor een vervelende uitdaging. We hebben die traditie lief, we worden

van buitenaf bekeken. Kunnen we een weg vinden, waarbij we die traditie respecteren en koesteren, de rebellie gaande houden, maar tegelijk ook empathie hebben?’ De dag dat een stadsbestuur als dat van Aalst dat signaal geeft, dan zullen wij klaarstaan om te helpen, zo goed als we kunnen. Maar evident moet dat vandaar komen. En dat is de dialoog waarover de minister-president het had. U moet de tekst uit de commissie Cultuur maar eens goed nalezen. Dat is toen trouwens op heel wat banken gezegd, door meerderheid en oppositie – want het was een goed gesprek, zoals dit er een is. Dialogeren. Er is dialoog gevoerd. De carnavalisten hebben – en dat vind ik bewonderenswaardige en moedig – met de Joodse mensen gesproken, ze zijn naar de kazerne Dossin geweest. Er is gesproken. Een aantal van die carnavalisten zijn ook geschrokken. Op een zeker moment lieten ze beelden zien uit 1938, waarbij in Duitse stoeten gelijkaardige beelden werden gedragen als bij hen. Ze waren zich daar niet van bewust. Er is een heel respectvol gesprek geweest. Maar het is op een zeker moment gestrand op een meningsverschil. En dat kan in onze samenleving. Maar blijven dialogeren, blijven zoeken naar een weg, alleen al de wil om te doen, misschien zonder dat het lukt.... Willem de Zwijger heeft daar iets mooi over gezegd: “Het is niet nodig te hopen om te ondernemen, noch te slagen om te volharden.” (*Opmerkingen van de voorzitter*)

Wel, eigenlijk zou ik het stadsbestuur van Aalst willen vragen om, Willem van Oranje indachtig, aan die dialoog te werken.

De voorzitter: Mevrouw Partyka heeft het woord.

Katrien Partyka (CD&V): Het was inderdaad een goede gedachtewisseling. We moeten afwachten hoe het loopt. Het gaat niet alleen over het carnaval van Aalst, maar het grotere thema is het discours dat in het algemeen wordt gehanteerd in de samenleving. Daarover zullen we het in de toekomst ongetwijfeld nog hebben.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Sam Van Rooy aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de extra subsidiëring voor vzw School in zicht – 1164 (2019-2020)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): De vzw School in zicht spoort ouders aan hun kinderen in te schrijven in lokale scholen om de zogenaamde sociale mix te bevorderen. Het gaat hierbij vaak om concentratiescholen waar deze vzw kinderen van kansrijke ouders wil laten schoollopen. Voor dit project ontvangt de vzw jaarlijks 60.000 euro van het ministerie van Onderwijs. Minister, u kondigt aan hier jaarlijks 90.000 euro bovenop te willen doen.

Minister, op welke criteria is de toekenning van dit bedrag – toch een hoog bedrag als je dat vergelijkt met de 60.000 euro van de minister van Onderwijs – gebaseerd? Op welke noden is de toekenning van een totaalbedrag van 150.000 euro gebaseerd? Welke concrete acties plant men hiermee? Bent u van mening dat het subsidiëren van vzw’s die samenleven in diversiteit promoten een kerntaak is van de overheid in tijden waarin volop bespaard wordt op de hardwerkende Vlaming? Ik denk aan de afschaffing van de woonbonus en de stijgende belastingdruk. Welke initiatieven neemt u in dit verband? Welke criteria legt u deze vzw op en welke controle voorziet u op die vzw en de besteding van die middelen?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Ik ken de werking en de methodologie van het project School in zicht zeer goed en ben het zeer genegen. In Mechelen werkt men al vijf jaar samen met School in zicht. Deze organisatie heeft als doel om van scholen weer buurtscholen te maken, namelijk scholen die een afspiegeling zijn van de buurt waarbinnen ze functioneren. Vaak laten kansrijke ouders een concentratieschool links liggen omdat ze niemand uit hun directe vriendenkring kennen die daar hun kinderen naartoe stuurt, waardoor ze de school niet kennen en mogelijk onterecht denken dat die school niks voor hen is. De bedoeling is dus om kansrijke ouders op basis van volledige vrijwilligheid te tonen dat die school om de hoek ook kwaliteitsvol onderwijs kan aanbieden en om hun te verzekeren dat ook andere kansrijke ouders dezelfde schoolkeuze maken.

Wanneer spreken we over een concentratieschool? Dat zijn vaak scholen waar een groot aantal indicatorleerlingen zitten. Indicatorleerlingen zijn ofwel kinderen die een moeder hebben met een bepaald onderwijsniveau, ofwel kinderen die recht hebben op een schooltoelage en dus socio-economisch gedepriveerd zijn. In onze steden gaat dat heel vaak over mensen met migratieroots.

Als je weet dat een op de vijf kinderen in Vlaanderen en in sommige steden meer dan de helft van de kinderen migratieroots heeft – in Antwerpen 70 procent, in mijn stad 52 procent –, is het eigenlijk niet logisch dat er überhaupt nog over zwarte of witte scholen wordt gesproken. In onze steden is dat vaak al niet meer het geval.

Het vergroten van sociale mix en diversiteit op school heeft tal van voordelen: betere taalverwerving Nederlands bij kinderen met een andere thuistaal, meer rolmodellen voor kinderen uit kansarme gezinnen, een breder sociaal netwerk voor gezinnen, een sterkere inbedding van gezinnen in hun buurt, kennismaken met de diversiteit die in onze samenleving bestaat. Met andere woorden: een vorm van gemeenschapsofbouw of het uitbouwen van een lokale gemeenschap in de wijk of de buurt of de stad waar men leeft.

Het project werd beoordeeld op basis van opzet, plan van aanpak, beoogde resultaten en kostprijs. Zowel de administratie als de Inspectie van Financiën leverden gunstig advies. Men kent die organisatie al een hele tijd op het Vlaamse niveau. Er wordt vanuit Onderwijs daaraan bijgedragen.

Vandaag zijn er drie deelnemende steden aan School in zicht. Dat is Lokeren, waar op 10 jaar tijd 279 gezinnen een heel belangrijke fundamentele beslissing hebben genomen om hun kind niet langer naar de school van hun eerste keuze te sturen, maar zich lieten overtuigen om hun kinderen naar een andere school te sturen. In gezinsverband is dat toch een fundamentele en geen evidente keuze. Als je in Lokeren 279 ouders kunt overtuigen, dan is dat veel.

In mijn eigen stad is dat op 5 jaar tijd 329 leerlingen. Dat is van een bepaalde leeftijdscohort bijna bij 5 procent van de ouders die zeggen: u hebt ons overtuigd, we gaan ons kind naar de school om de hoek sturen. De impact op die scholen is heel groot. Je krijgt een heel ander kwaliteitsniveau.

Er zijn scholen die zich soms hebben aangepast aan bijvoorbeeld de kansarmoede of het zwakkere profiel, die mijns inziens niet altijd heel evidente keuzes hebben gemaakt, bijvoorbeeld de keuze om toch niet meer op schooluitstap te gaan of toch geen museumbezoek meer te doen, omdat het cliënteel van die school daar niet of onvoldoende bij is betrokken. Die scholen hernemen dat, zorgen er weer voor dat de school in haar geheel wordt opgetild. De ouders blijven dat doen, jaar na jaar na jaar, niet alleen met hun eerste kind, maar ook met de volgende kinderen. Dat is belangrijk. Dan krijg je opnieuw meer sociaal-economische en, laten we niet flauw zijn, ook etnisch-culturele diversiteit binnen die scholen.

Een derde school is er een in Wetteren. Die is nog maar 2 jaar bezig. Dat zijn 35 leerlingen. Wetteren is dan ook een kleinere gemeente. Nog belangrijker is dat School in zicht in sommige andere gemeenten actief is geweest en dat de gemeente de methodologie heeft overgenomen. Zo is School in zicht in Sint-Niklaas actief geweest. Sint-Niklaas heeft eigenlijk geleerd van School in zicht hoe hert succesvol kan zijn en zet die methodologie voort. In Gent heeft men daarop voortgebouwd en doet men dat ook nog. Het is dus niet zozeer de bedoeling dat die vzw daar altijd blijft, maar dat die methodologie wordt overgenomen door het lokale bestuur.

Dankzij School in zicht zijn er in totaal ongeveer 1300 gezinnen in Vlaanderen die toch die fundamentele beslissing hebben genomen om hun schoolkeuze bij te sturen. In totaal gaat het voor mijn budget over 92.877 euro. Dat is een concrete vraag die u stelde. Dat gaat specifiek naar twee projecten. 56.587 euro gaan we inzetten op het uitbreiden van de reguliere werking naar drie nieuwe kandidaat-steden of -gemeenten. Waar de problematiek bestaat van indicatorleerlingen die in overtal aanwezig zijn in een of andere school, gaan we daarop bijsturen. Ook gaan we werken aan een laagdrempelig aanbod op maat van één school, omdat we preventief willen zijn. Als een bepaalde school vandaag druk ervaart, als die middenklasseleerlingen er wegsijpelen en die school dat niet gekeerd krijgt en een concentratieschool dreigt te worden, dan denk ik dat er een methodologie moet kunnen worden ontwikkeld waardoor men kan ingrijpen voor het zover is en ervoor kan worden gezorgd dat die school zich opnieuw versterkt en wordt bijgestaan.

Dat is de essentie van de ambitie. Ik denk dat iedereen daar uiteindelijk bij wint, zowel ouders met een autochtone achtergrond als ouders met een allochtone achtergrond, omdat je de kwaliteit bewaakt van de school waar hun kinderen zitten, en, op een andere manier, kansrijke en kansarme ouders, omdat je op die manier opwaartse sociale mobiliteit krijgt en ook sociale solidariteit tussen sterke en minder sterke gezinnen, en dat allemaal, en dat is het mooie, niet op basis van dwang, niet op basis van quota, niet op basis van positieve discriminatie, maar op basis van het meest duurzame, namelijk de vrije keuze van mensen, de vrijwilligheid waarmee men in zo'n project stapt of niet stapt.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Minister, dank u wel. Eerst en vooral, ik blijf het toch zeer bevreemdend vinden, zeker voor een liberaal, dat u dat verdedigt onder het mom van de vrije keuze, terwijl u wel degelijk 90.000 euro, meer zelfs, belastinggeld geeft om toch te proberen mensen te sturen in de door u gewenste richting. Ik vind dat betuttelend. Ik vind dat bemoeizuchtig, ook al laat u inderdaad de laatste keuze nog altijd aan de ouders. Het zou er nog aan mankeren, natuurlijk. Toch is het een vorm van het besteden van belastinggeld, en niet weinig belastinggeld, aan het proberen te sturen van ouders in de door u gewenste richting. Het is zelfs een groter budget dan dat van het Ministerie van Onderwijs. Ik vind dat ook zeer opvallend, want het gaat hier toch over onderwijs, het gaat hier over scholen, maar u geeft 90.000 euro en Onderwijs 60.000 euro. Ik ben het er uiteraard absoluut niet mee eens dat u die keuze maakt om dat geld zo te besteden.

Bovendien hebt u gezegd dat de scholen een betere afspiegeling van de buurt zouden moeten zijn, maar het is natuurlijk vaak net andersom. Het is net omdat scholen die in een concentratiewijk liggen, zo'n afspiegeling zijn van die buurt, en dus een concentratieschool zijn, dat heel veel autochtone ouders hun kind daar niet naartoe willen sturen. U suggereert dan eigenlijk dat dat dan is omdat die ouders die school niet voldoende kennen, of omdat ze er geen leerlingen kennen of andere ouders die hun kind daarnaartoe sturen. Mijnheer Somers, de waarheid is natuurlijk dat die ouders zeer goede redenen hebben om hun kinderen daar niet naartoe te sturen. Althans heel vaak hebben zij goede redenen. U doet hen, vind ik, tekort door zo te zeggen dat ze hun kind niet naar een school zouden sturen

omdat ze die school onvoldoende kennen. Het is natuurlijk net andersom. De meeste ouders gaan echt wel op onderzoek uit voor ze voor een bepaalde school kiezen.

Tot slot zou ik willen verwijzen naar het onderzoek van Jaap Dronkers, een onderwijspecialist die ondertussen helaas overleden is. Hij concludeerde een aantal jaar geleden uit zijn onderzoek dat homogeniteit in scholen net belangrijk is voor het niveau en dat in minder homogene scholen, waar een grotere diversiteit is, de onderwijskwaliteit achteruitgaat. Dat weten die autochtone ouders die hun kinderen niet naar die scholen sturen natuurlijk ook. Ik blijf het dus zeer ongewenst vinden dat u er zoveel geld in stopt om hen er toch toe te brengen om dat wel te doen.

Ik zou ten slotte nog willen vragen over welke drie nieuwe steden het dan gaat waarvoor u 56.000 euro uittrekt.

De voorzitter: De heer Vaneeckhout heeft het woord.

Jeremie Vaneeckhout (Groen): Mijnheer Van Rooy, als u niet gelooft in het besteden van overheidsgeld om mensen in hun keuzes en stemgedrag proberen te beïnvloeden, dan besteden wij daar als partijen, en de uwe ook, toch wel allemaal veel geld aan. Ja, dat gaat ook over overheidsgeld. Ik vind het – zacht uitgedrukt – een beetje van de pot gerukt om te zeggen dat er hier mensen in hun beslissingen worden gepusht. Ik heb uit alles wat de minister zegt, begrepen dat mensen finaal zelf hun keuze kunnen maken. U houdt een pleidooi voor mensen die bewust voor een andere school kiezen, maar er zijn ook mensen die bewust kiezen om dat niet te doen en naar de school in hun wijk gaan. U moet hen niet onderschatten, u moet niet in hun naam spreken. Als er projecten zijn om die mensen voldoende informatie te geven zodat ze hun keuze kunnen maken, dan kan dat alleen maar een goede zaak zijn.

Collega's, we hebben vaak de mond vol over de uitdagingen in de samenleving. Ik denk dat als er daarvoor iets gebeurt, we dat ook moeten benoemen. Het is een goede zaak dat we dergelijke initiatieven ondersteunen. Wat ons betreft, mag het altijd nog meer zijn, maar we spelen binnen een bepaalde context. Het is goed dat dit initiatief ondersteund wordt, dat het goed geëvalueerd wordt en dat er over enkele jaren opnieuw wordt gekeken of dit nog verder opgeschaald moet worden, zowel binnen de vzw als binnen de ondersteuning van de lokale besturen, maar u hebt alvast onze steun om op die manier te zorgen dat de Vlaamse overheid ouders op een goede manier informeert. Ik dank u.

Kris Van Dijck (N-VA): Ik gebruik niet snel het recht om ook tussen te komen, maar ik wil dat hier toch doen. Ik denk, minister en collega's, dat School in zicht, dat al langer bestaat, positief is. We mogen dat ook niet onderschatten nu in het regeerakkoord de beslissing over de dubbele contingentering is genomen. Terwijl het eerst opgelegd was, krijgen mensen nu meer de vrijheid. De hefboom van School in zicht is, denk ik, net dat mensen zich in groep kunnen aanmelden. Het is nog altijd geen verplichting, het is een mogelijkheid, maar op de plaatsen waar het werkt, levert dat inderdaad vruchten op. Dat wilde ik maar meegeven, minister, want ondertussen is er in het beleid toch een wijziging. Ik heb de voorbije jaren veel en heel lang gewerkt aan een nieuw inschrijvingsdecreet, maar het gegeven van de dubbele contingentering zal verlaten worden, en dat maakt dat systemen als School in zicht extra stimulansen kunnen krijgen.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Mijnheer Van Rooy, ik begrijp uw weerstand tegen dit project niet zo goed. Ik ken natuurlijk uw ideologisch kader en u kent het mijne, maar u zegt dat u niet goed begrijpt dat een liberaal dit kan steunen. Ik denk dat een liberaal dit net steunt omdat dit niet op dwang is gebaseerd, maar op vrijheid.

De mensen zijn volkomen vrij. Ze worden op geen enkele manier gedwongen, kunnen ook niet gedwongen worden. Ik ken het systeem vanuit mijn lokale context nu echt heel goed. Mensen in een buurt worden gevraagd of ze wensen in te gaan op een uitnodiging om de school om de hoek beter te leren kennen. In Gent doet men zelfs een rondwandeling naar alle scholen in de buurt. Ze kunnen in alle scholen eens binnengaan, de scholen kunnen zich presenteren en dat kan met een groep ouders die in de buurt woont. Het is niet zo dat mensen worden aangezocht om 5 kilometer verder hun kinderen naar school te sturen. Die mensen wonen soms vlak in de buurt van een school, maar ze willen hun kindje liever 3 kilometer verder naar school sturen. Ze hebben meestal twee bezorgdheden. Ze zeggen dat ze wel open-minded zijn, dat ze niet bevooroordeeld zijn, maar dat hun kind geen sociaal experiment is. Dat zeggen ouders, dat is de basis.

U hebt ondertussen ongetwijfeld mijn boek gelezen. Het staat er letterlijk in. Toen ik burgemeester was, zeiden de ouders: 'Mijn kind is geen sociaal experiment, mijnheer de burgemeester.' Nu zullen ze dat tegen mij als minister zeggen. 'Ik heb twee problemen met die school. Mijn eerste probleem is dat mijn kind zich daar niet thuis zal voelen. Mijn kind zal misschien het enige witte kindje te zijn, of het enige kansrijke kindje – want in sommige contexten is het ook sociaal-economisch – in een klas van kinderen die een heel andere achtergrond hebben, sociaal-economisch of etnisch-cultureel. En mijn kindje zal daar zijn wat de Engelsen een 'blacks swan' noemen – in dit geval de witte zwaan. En die zal zich daar niet thuis voelen. En het tweede probleem is de kwaliteit van die school. Want in die school zitten ouders die ons schoolsysteem niet kennen, soms onze taal niet spreken. Die kindjes spreken thuis een andere taal. De kwaliteit van die school zal onder druk staan. Want die school heeft zich ondertussen ook aangepast aan het publiek, mijnheer de burgemeester. Mijn kinderen zullen daar niet de kwaliteit krijgen waarop ze recht hebben.' Dat is de bezorgdheid van al die ouders. En als je niet vertrekt vanuit die bezorgdheid, bereik je niets, mijnheer van Rooy.

En wat zegt School in zicht? 'Dat is juist, maar stel dat u nu op 1 september met tien of twintig kinderen uit uw buurt naar die school gaat, allemaal samen. En wij zullen met die directie garanderen dat de kwaliteit van dat onderwijs wordt opgetild. We zullen werken aan de cultuur van die school. We zullen ervoor zorgen die school niet alleen voor uw kansrijke kindjes, maar ook voor kansarme kinderen opnieuw naar musea gaat, wél schooluitstappen doet, opnieuw wil excelleren, opnieuw het beste uit alle kinderen wil halen.' Als we dat samen kunnen realiseren, zijn we een stap vooruit.

Toen ik dat verhaal hoorde, moest ik aan mijn grootvader denken. Mijn grootvader is geboren in 1900. In 1921 werd hij schoolhoofd in Laken, in het Nederlandstalig onderwijs. Een kajotter, vriend van kardinaal Cardijn. Kardinaal Cardijn, er wordt achteraan geknikt, ik voel emotie. (*Minister Somers wijst naar CD&V. Gelach*)

Wat heeft hij heel zijn leven gedaan? Hij heeft heel zijn leven lesgegeven in arbeidersscholen, in Vilvoorde en nadien in Mechelen, Don Boscoscholen. Hij ging op het Oud Oefenplein in Mechelen bij de ouders, de arbeiders, langs om hun te zeggen dat ze hun kind naar school moesten sturen, het kansen moesten geven. Hij werkte aan sociale mobiliteit. En wat vooral belangrijk was, was dat kinderen van verschillende sociale milieus samen op de bank zaten. En zij die het thuis gemakkelijker hadden, konden de anderen inspireren en bevruchten. Toen ik klein was, kwam de familie die naast ons woonde, een autochtoon gezin met zeven kinderen, niet bepaald gefavoriseerd, elke avond bij ons thuis haar huiswerk maken. Mijn vader en moeder stonden als regent in het onderwijs en hielpen de kinderen bij hun huiswerk. Wel, zij hebben er mee voor gezorgd dat die kinderen hun diploma hebben gehaald. Dát is wat wij in die scholen willen zien gebeuren. Dát is het vormen van een gemeenschap. Dát is mensen samenbrengen. Dát is waarde delen. Dat is van mensen Vlamingen maken, in alle betekenissen van het woord. Dat is

het beste uit mensen halen. Als dat kan gebeuren op basis van vrijwilligheid, als je daarmee concentratiescholen kunt voorkomen, als je daarmee succes kunt boeken, dan moeten we die kans grijpen. En dat is wat gebeurd is. In mijn stad zijn er vier scholen die concentratiescholen waren – in úw betekenis en misschien zelfs in mijn betekenis – en die dat vandaag niet meer zijn. Dat is wat we doen. Nogmaals, niet op basis van dwang, maar op basis van vrijwilligheid.

De terugverdieneffecten daarvan zijn heel groot. Voor mij is er ook geen blijvende financiering. Op een zeker moment moet een stadsbestuur zich die methodologie eigen hebben gemaakt, moeten die schoolbesturen zich dat eigen hebben gemaakt en moeten ze dat op eigen benen kunnen doen. We kunnen daar alleen maar mee winnen.

Ik ga nog een stap verder. Eigenlijk vind ik dat School in zicht op een zeker moment ook de omgekeerde beweging moet maken en ervoor moet zorgen dat kansarme kinderen, sociaal-economisch en cultureel, naar die scholen gaan waarover ze vandaag zeggen: die zijn niet voor ons. Want als je met die ouders spreekt, zeggen ze over die scholen: 'Burgemeester, die scholen zijn niet voor ons. Wij? Waarom? Mijn kind is daar het enige allochtone kindje, het enige kansarme kindje, het enige arbeiderskindje in een klas vol met kinderen van politici, van doctoren, van advocaten. Mijn kind zal zich daar niet thuis voelen. En ten tweede, is dat wel een school voor ons?' Ze zeggen dus exact hetzelfde, maar in een spiegel. Wel, als je dan ook eens vijftien tot twintig ouders zou samenbrengen, samen met die school. Als je zou zeggen: 'Uw kinderen zijn wél verstandig genoeg om in die school te zitten. Zij kunnen dat wél. Zij kunnen wél algemeen secundair onderwijs (aso) volgen. Zij kunnen wél succesvol zijn in hun leven. En wij zullen er, samen met de directeur, voor zorgen dat die kinderen zich daar wél thuis voelen.' Opnieuw: alleen maar winst voor de samenleving.

Wat mij interesseert, is het opbouwen van een gemeenschap, ervoor zorgen dat Vlaanderen in al zijn buurten en wijken goede Vlamingen produceert, die het beste uit zichzelf halen, die gedeelde waarden hebben, sociale vooruitgang boeken, waar de sterkste elementen van onze Vlaamse gemeenschap, de zwakste meehelpen ondersteunen, niet door naar beneden te kijken, maar door de anderen naar omhoog te leren kijken. Dat is excelleren. Dat is wat dit project doet. En daar sta ik 100 procent achter. We moeten daarop voortbouwen.

Dat is opnieuw geen wondermiddel. Lossen we daarmee alle problemen op? Neen. Daarin verschillen we soms van positie. U vindt het uw opdracht om problemen te benoemen, dat kan ik begrijpen. Mijn opdracht bestaat erin oplossingen te vinden, wegen te vinden om vooruit te gaan. Dit is een van de wegen om vooruit te gaan. Ik weet dat omdat ik terreinervaring heb en weet dat het kan werken.

De voorzitter: De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Minister, ik zit hier niet alleen om problemen te benoemen, maar ook om de oplossingen die u denkt aan te dragen, te bekritisieren als zijnde slechte oplossingen of zelfs geen oplossingen.

U zegt: ik hoop dat u mijn boek hebt gelezen. Wel, ik hoop dat u mijn boek onder tussen ook hebt gelezen, want daar staat een resem voorbeelden in. U framet dit nu natuurlijk vooral als iets socio-economisch. Ik hoor u vooral bezig over 'upward mobility', sociale klasse enzovoort, maar dit is natuurlijk vooral een cultureel probleem dat u wilt kneden. U wilt de samenleving kneden zoals u denkt dat dat het beste is, en u trekt daar 90.000 euro voor uit.

In mijn boek geef ik tientallen voorbeelden van scholen in Vlaanderen waar gevallen zijn gemeld van jonge moslims die tegen andere kindjes zeggen: 'Jij bent vuil, jij bent een ongelovige want je eet een broodje met ham, jij bent vuil, je bent een

ongelovige want je bent niet besneden, ik doe niet mee met de zwemles.’ Als mensen dat in de krant lezen – gelukkig komt dat af en toe uit, want ook daar is er een enorme onderrapportering, net zoals bij het probleem van de ex-moslims waarover we het net hadden –, dan kunt u het hun niet kwalijk nemen dat ze hun kinderen niet naar een zogenaamde diverse school sturen of een school waar veel moslimkinderen zitten.

Als u zogenaamd vanuit uw liberalisme, omdat u uiteindelijk nog de vrije keuze laat, hiervoor kiest in deze tijden van besparingen – het is niet dat het geld aan de bomen groeit –, dan zou ik heel misschien nog iets meer begrip kunnen opbrengen voor die beslissing. In tijden waarop er zoveel wordt bespaard op alle domeinen, vindt u toch 90.000 euro om te investeren in de bemoeizucht en betutteling van mensen om te zeggen naar welke school ze hun kind het best sturen: dat blijf ik waanzinnig vinden. Als u die 90.000 euro toch wilt uitgeven, geef ze dan aan een aantal bewegingen die opkomen voor de rechten en vrijheden van ex-moslims, want ik denk dat dat veel nuttiger en nodiger is dan wat u met die gezinnen en die scholen doet.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de agressie tegenover personeel van lokale besturen – 1124 (2019-2020)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): Minister, recent viel te lezen dat personen die zich in Antwerpen agressief gedragen tegenover personeelsleden van de stad, een loketverbod riskeren. Blijkbaar worden meer en meer personeelsleden het slachtoffer van agressie. Volgens de stad Antwerpen was dat in 2019 472 keer het geval. Dat is een toename met 16 procent tegenover het jaar 2018.

De stad geeft aan heel wat inspanningen te leveren om agressie tegen het personeel tegen te gaan. Het gaat over extra beveiliging, over het geven van opleidingen aan personeel, over de politie die prioriteit moet geven aan de incidenten.

We moeten de cijfers ook nuanceren, in die zin dat de toename van het aantal gevallen van agressie ook te wijten is aan het feit dat elk incident nu echt wordt gemeld en genoteerd. Toch zijn de cijfers van die aard dat we er toch even over mogen nadenken. Ik denk ook niet dat de gevallen van agressie zich enkel tot de stad Antwerpen beperken, maar dat meer en meer steden en gemeenten daarmee geconfronteerd worden. Het is niet altijd gemakkelijk voor personeelsleden om daarmee om te gaan.

Ik heb dan ook drie vragen, minister.

Op welke manier – en dan kunt u misschien putten uit uw ervaring als burgemeester – kunnen lokale besturen daar het best mee omgaan? Welke maatregelen kunnen zij nemen?

Welke initiatieven neemt u als minister om de lokale besturen bij te staan bij de uitwerking van maatregelen om de agressie tegenover hun personeelsleden tegen te gaan?

Ziet u mogelijkheden om de opleidingen die in bepaalde steden georganiseerd worden, aan te bevelen en te ondersteunen? Ziet u daar een specifieke rol voor de Vlaamse overheid?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Hartelijk dank voor deze vraag, een belangrijke vraag, denk ik. Personeelsleden van lokale besturen kunnen inderdaad te maken krijgen met agressie op de werkvloer door toedoen van derden. Dat is eigenlijk onaanvaardbaar. Alle vormen van zowel verbale als fysieke agressie keur ik heel formeel af. Het is mijn persoonlijke overtuiging dat nultolerantie tegenover zulk gedrag het sluitstuk is van een heel helder antwoord daarop. Ik verwacht alleszins ook dat lokale besturen de nodige maatregelen treffen om dergelijke feiten niet alleen te ontraden en hun personeelsleden te beschermen maar daar ook actief tegen op te treden.

In het kader van de Welzijnswet is een lokaal bestuur verplicht initiatieven te nemen om de veiligheid van zijn personeelsleden te vrijwaren. Dit is de plicht van het lokaal bestuur in het belang van zijn medewerkers en in het belang van de Vlaamse burgers.

Binnen een lokaal bestuur vertrekt dit vanuit de rol van de preventieadviseur en de vertrouwenspersonen. De interne preventieadviseur moet de mogelijke risico's die er op de werkvloer schuilen en die de veiligheid en het welzijn van de werknemers in het gedrang brengen, in kaart brengen. Zoals alle werkgevers dienen de lokale besturen een register bij te houden van de gevallen van agressie op de werkvloer. Deze registratie wordt bijgehouden door de vertrouwenspersonen. Beide instrumenten – zowel het in kaart brengen als het register – moeten de lokale besturen in staat stellen om agressie door derden op de werkvloer te identificeren, om gepast en krachtadig te reageren en er zelfs op te anticiperen, onder meer door een transversale aanpak van dit probleem.

Ik kan als minister de lokale besturen niet dwingen om bepaalde maatregelen te nemen, de lokale besturen zijn autonoom in hun keuze van maatregelen. Ik verwacht echter van de lokale besturen dat zij alles in het werk stellen om agressie op de werkvloer, ongeacht de vorm en ongeacht van wie de agressie uit kan gaan, te vermijden, krachtig te ontraden en te laten beteugelen. Agressie kan op geen enkele manier geaccepteerd worden.

Voor een lokaal bestuur is het in het belang van bezoekers en medewerkers dat agressie en daarmee samenhangende verschijnselen onmiddellijk en adequaat worden aangepakt. Dat kan in de eerste plaats door duidelijk te maken welk gedrag wel en welk gedrag niet kan worden aanvaard en daarnaast door het nemen van organisatorische maatregelen en dit simultaan op diverse terreinen: het nemen van preventieve/proactieve maatregelen ter bescherming van de personeelsleden; het meer weerbaar maken van personeelsleden door training en opleiding en door een heel duidelijk kader aan te reiken aan werknemers, dat ook duidelijk stelt hoe we hen beschermen en wat wij als organisatie al dan niet aanvaarden; het scheppen van organisatorische voorzieningen en het trainen van personeel; het creëren van nazorg-mogelijkheden; afspraken van controle en vervolging met de lokale politie en het parket. Dat is voor mij een essentieel onderdeel.

Lokale besturen kunnen hun agressiebeleid verankeren in een agressieprotocol of -overeenkomst. Ik verwijs hiervoor naar het voorbeeld in mijn eigen stad. Ik denk dat Mechelen de eerste stad in Vlaanderen was, die, onder mijn burgemeesterschap, in december 2010 zo'n agressieprotocol heeft afgesloten. Ook Antwerpen heeft in november 2019 afspraken gemaakt met de lokale politiediensten, dit specifiek in de strijd tegen de fysieke en verbale agressie tegenover de huisvuilophalers.

Op federaal niveau hebben de vorige regering en de huidige regering in lopende zaken ook ingezet op deze problematiek. Ik verwijs hiernaar, ook al is dat niet onze bevoegdheid, maar dit ter vervollediging.

De arbeidsinspectie of de inspectie van het Toezicht op het Welzijn op het Werk heeft opnieuw een aantal regionale en nationale inspectiecampagnes aangekondigd. De bedoeling is om ook in kleine organisaties de bescherming van de werknemers te controleren en op die manier een nulmeting op te stellen. Op basis van de gegevens kunnen de organisaties zelf sectoraal eventueel acties opzetten.

Op dit ogenblik ligt binnen het ministerie van Justitie een voorstel op tafel om het toepassingsgebied van de bestraffing van het geweld tegen hulpverleners uit te breiden en de straffen te verzwaren. Ik pleit ervoor om dit strafbaar te maken voor alle dienstverlenend personeel in de publieke sector.

Aan het ministerie van Binnenlandse Zaken werd de vraag gesteld tot oprichting van een nationale agressiecommissie. Samen met mijn fractie en hopelijk ook met u zal ik toezien op de verdere behandeling van deze dossiers.

Als minister sta ik achter de verschillende initiatieven die momenteel aangeboden worden. Lokale besturen kunnen, wat het geven van opleidingen betreft, samenwerken met zowel publieke als private partners. Denk aan provinciale scholen, de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG), externe preventiediensten, sociale secretariaten en andere private bedrijven, middenveldorganisaties en verenigingen. Die hebben de nodige expertise. Het lijkt momenteel dan ook niet opportuun om vanuit de Vlaamse overheid in bijkomende opleidingen te voorzien.

Ik zal heel specifiek op basis van uw vraag, die ik heel terecht vind, aan de VVSG vragen om de goede praktijken te bundelen en binnen de lokale besturen te verspreiden, als dit nog niet het geval zou zijn. Ik zal haar ook vragen om samen met de lokale besturen en andere partners een model van een agressieprotocol uit te werken met het oog op de nultolerantie voor agressie tegen dienstverlenende personeelsleden in de publieke sector, en ook met het oog op een goed kader waarbinnen men lokale personeelsleden kan helpen, begeleiden en ondersteunen.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): Ik heb geen bijkomende vraag, maar ik wil wel opmerken dat ik tevreden ben dat u aan de VVSG zult vragen om die kaders en modellen ook aan de kleinere lokale besturen te bezorgen, die misschien niet zo frequent worden geconfronteerd met die agressie, maar die er toch belang bij hebben om die informatie te hebben.

De voorzitter: De heer Vandeput heeft het woord.

Steven Vandeput (N-VA): Ik heb heel goed naar uw antwoord geluisterd. Ik denk dat het probleem inderdaad niet onderschat mag worden en dat het essentieel is dat u aandringt om een kader te scheppen voor alle hulpverlenende diensten, alle administraties, alle loketfuncties. Ik denk dat niet alleen wij hebben vastgesteld dat door de integratie van het OCMW en het gemeentebestuur er ook vaak aan het loket mensen met een profiel komen die minder geremd zijn in hun omgang met degene die aan het loket zit. Dit om het zacht uit te drukken.

Want u zegt dat het op een bepaald moment een vraag wordt voor politie of parket. Als ik het goed begrijp en ik kijk naar de casus Antwerpen met een loketverbod, is dat eigenlijk een vorm van bestuurlijke aanpak. In dat kader is het misschien niet slecht om, onder andere met de VVSG te bekijken in welke mate besturen kunnen worden gewapend – als ik dat woord mag gebruiken – met goede voorbeelden van op welke manier men snel via een bestuurlijke aanpak kan ingrijpen. Want u weet net zo goed als ik dat het gemakkelijk is om te zeggen dat dit een vervolg krijgt bij parket en Justitie. Maar vaak zijn de voorvallen van die aard dat dat neigt naar een snelle sepot, wat natuurlijk niet wenselijk is. In dat kader denk ik dat in navolging van het voorbeeld dat in Antwerpen wordt gesteld, voor zover mogelijk,

want er is natuurlijk dienstverlening die niet kan wachten, misschien ook andere vormen van bestuurlijke aanpak kunnen worden bekeken. Het is misschien niet slecht om de zaak ook eens van die kant te bekijken. Minister, bent u bereid om ook eens langs de zijde van bestuurlijke aanpak te kijken hoe we het fenomeen kunnen bestrijden?

De voorzitter: De heer Vaneekhout heeft het woord.

Jeremie Vaneekhout (Groen): Het is inderdaad een terecht thema. De integriteit van de medewerkers van de gemeente of een stad moet altijd bovenaan staan, ook met het oog van welzijn op het werk, dat zowel de verbale als de fysieke kant kan betreffen.

Minister, mijn vraag is eerder van technische aard. In welke mate is er een monitoring bij de verschillende besturen op Vlaams niveau, om in kaart te krijgen wat daarin de evolutie is? Hoe zijn die vaststellingen? We hebben nu de cijfers uit Antwerpen. Hoewel ik zou willen dat het enkel in Antwerpen gebeurt, blijft het helaas wellicht niet beperkt tot Antwerpen. Het lijkt me goed om dit eens in kaart te brengen. Ik zie aan jullie gezichten dat er op dit moment geen cijfers zijn. Kunt u daarvoor zorgen, met het oog op het welzijnsbeleid?

De voorzitter: De heer Van Rooij heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Binnenkort stel ik hierover een vraag op de Antwerpse gemeenteraad. Ik hoorde de heer Warnez zeggen dat elk incident nu wordt gemeld. Maar dat is eigenlijk de grote vraag, want dat weten we eigenlijk niet. Nabilla Ait Daoud zegt wel dat er een stijging is van 16 procent, namelijk van 406 naar 472 gevallen van agressie aan een loket of tegenover een stadsdienst op een jaar. Maar zij zegt daarbij dat dat louter komt doordat er meer meldingen zijn. Daarom zal ik daarover vragen stellen. Want hoe weet je dat eigenlijk? Dat is de grote vraag.

Ik wil nog één ding toevoegen. Ik heb hier allerlei dingen gehoord die waar zijn. De straffeloosheid is volgens mij het grootste probleem. Medewerkers die met agressie worden geconfronteerd, willen dat die adequaat wordt bestraft. Dat is vaak helaas niet het geval. Vlaanderen heeft daarover geen bevoegdheid. Wij blijven daar allemaal op onze honger zitten.

Maar los daarvan, want dan is het kwaad al geschied, heb ik in de Antwerpse gemeenteraad met betrekking tot deze kwestie ook al voorgesteld om plekken die een zekere gevoeligheid hebben wat agressieve inwoners betreft, een verhoogd profiel te geven en misschien tijdelijk eventueel bewaking. Men wil daar niet op ingaan. Ik heb het ook voorgesteld voor bijvoorbeeld de vuilnisophalers. Er zijn wijken waarvan men weet dat men als vuilnisophaler heel frequent wordt geconfronteerd met agressie van automobilisten of anderen. Dan zeg ik: als je die wijken kent, zet er dan een patrouille. En als er stadsloketten zijn waar er veel meer agressie gebeurt dan bij de andere, zet er dan een bewaker bij. Minister Somers, misschien kunt u dat op zijn minst suggereren aan onze lokale besturen?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Ik wil jullie bedanken voor alle tussenkomsten, omdat daaruit een gedeelde bekommernis en betrokkenheid blijkt ten aanzien van lokale ambtenaren. Zij moeten soms in moeilijke omstandigheden werken, met niet altijd gemakkelijke klanten – ik denk aan de sociale huizen. En soms worden zij bedreigd, beledigd, geïntimideerd. En dat kunnen we niet aanvaarden. Daarbij begint het beleid trouwens. We hebben het over een lokaal beleid, dat zich heel nadrukkelijk, heel duidelijk positief engageert ten aanzien van zijn ambtenaren, daarover geen dubbelzinnigheid laat bestaan en duidelijke lijnen trekt. Dat is belangrijk. In een

samenleving die de rechtstaat omarmt, is het fundamenteel dat wij heel duidelijk lijnen durven trekken en die lijnen ook bewaken. En in de mate dat je dat doet en dat je die lijnen ook bewaakt, zul je merken dat dat ook al een positieve impact heeft op potentiële daders – ik zal niet zeggen op alle daders, maar op potentiële daders. Het kader is duidelijk. Dat is mijn eerste punt.

Mijnheer Vandeput, ik ben het met u eens. Het is een goede aanvulling als u zegt dat we ook het bestuurlijke instrument moeten gebruiken. We hebben vandaag een bestuurlijk instrument. We kunnen plaatsverboden geven. Dat kan een onderdeel zijn van het aanreiken aan lokale besturen van wat mogelijk is.

Ik zal vragen dat de twee protocollen die ik ken, een goed en een heel goed, een uit Antwerpen en een uit Mechelen – ik laat het aan u over om te oordelen wat het goede en het heel goede is. Het zijn twee protocollen waarover is nagedacht, die een benadering hebben en die moeten we aanreiken.

Mijnheer Van Rooy, er is ook maatwerk nodig. Poelkapelle en Antwerpen zijn natuurlijk een andere context en daar moet op een andere manier mee worden omgesprongen. Als minister van Binnenlands Bestuur – ik zal het echt vijf jaar volhouden – zal ik heel sterk op de lokale autonomie staan. We moeten niet snel in de plaats stappen van wat lokale besturen en burgemeesters doen. Ik wil niet vanuit een ivoren toren, bijna paternalistisch raad geven. Ik heb me er als burgemeester altijd verschrikkelijk aan geërgerd wanneer er mannen uit Brussel kwamen om te zeggen hoe we het moesten doen. Ik zie dat de heer Vandeput zich ook al begint te ergeren. Burgemeesters en lokale besturen kunnen dat het best zelf. Ze kunnen de situatie het best inschatten en ze moeten dan ook lokaal ter verantwoording worden geroepen. Ik begrijp dat u ter zake ambities hebt in het Antwerpse en ik wens u daar succes mee, niet te veel, maar in algemene termen. Ik denk dat dat bestuur bestaat uit een verstandige en wijze mensen, onder andere vanuit mijn partij. *(Gelach)*

Ik denk dat dat lokaal moet gebeuren. Noch het Mechelse, noch het Antwerpse, noch het Hasseltse debat moeten we hier voeren, dat moeten we daar voeren. Het idee om ondersteuning aan te reiken, is heel belangrijk. Ik denk dat er heel veel best practices zijn en die gaan we aan de lokale besturen bezorgen, samen met enkele voorbeelden van veiligheidsprotocollen die inspirerend kunnen werken.

Mijnheer Vaneekhout, u vraagt naar cijfergegevens. Mijn kabinetschef liet me weten dat we die cijfers niet hebben, mijn administratie evenmin. We moeten uitzoeken of we niet aan cijfermateriaalopbouw kunnen doen.

Het verhaal van de aangifte, aangiftebereidheid, dark number is heel delicaat. We hebben allemaal de neiging om als de cijfers tegenvallen en niet in ons kraam passen, ze niet naar boven te laten komen, en omgekeerd. We moeten daar in alle richtingen mee opletten. In mijn oppositietijd had ik een burgemeester die zei: de criminaliteitscijfers zijn gestegen en dat is fantastisch goed nieuws, want de aangiftebereidheid is toegenomen. Het vertrouwen van de bevolking is hersteld, want de criminaliteitscijfers gaan omhoog. Wat natuurlijk een karikatuur is. Ook voor het omgekeerde moeten we opletten. In heel veel criminaliteitsfenomenen zijn er dark numbers, zaken die niet aan de oppervlakte komen, zodat we altijd maar een deel van de werkelijkheid zien. Als je dan zegt dat je dat dark number kent en dat het heel heel groot is, dan is dat een gevaarlijke stelling. Maar het is even gevaarlijk en nattevingerwerk om te zeggen dat de aangiftebereidheid stijgt en het cijfer daalt. We moeten mensen aanmoedigen om te registreren, zeggen dat het belangrijk is om te registreren om een goed beeld te hebben. We gaan proberen de cijfers die er zijn, aan de oppervlakte brengen en daarmee verder werken.

Mijnheer Warnez, dit is een belangrijk thema. Dank voor uw goede vraag om uitleg.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): Minister, ik ben blij dat u toch een beetje kardinaal Cardijn in u draagt, of toch minstens het levensmotto: horen, zien en handelen. Dank voor de initiatieven.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Steven Vandeput aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de nieuwe regels van de beleids- en beheerscyclus 2020 – 1148 (2019-2020)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Vandeput heeft het woord.

Steven Vandeput (N-VA): Minister, vanaf dit jaar is de nieuwe beleids- en beheerscyclus (BBC) 2020 van toepassing voor lokale besturen. Die hele beleids- en beheerscyclusoefening is intussen in de Vlaamse gemeenten achter de rug. In principe zouden ze allemaal hun climax bereikt moeten hebben in de voorstelling – en hopelijk ook de goedkeuring – van de meerjarenbegroting aan de gemeenteraad. Ik heb begrepen dat de screening ondertussen volop bezig is. De antwoorden worden verstuurd. Dat zit dus allemaal prachtig op schema.

Minister, in uw beleidsnota hebt u opgenomen dat de regelgeving en de documenten die eigen zijn aan de BBC gescreend zullen worden. Het uiteindelijke doel is om de leesbaarheid van het geheel aanzienlijk te vergroten. Uit ervaring en na gesprekken met andere gemeentebesturen bleek dat de BBC ook voor heel wat gemeenteraadsleden nog een erg omslachtig document is. Het is moeilijk om te lezen, te ontleden en er de nodige conclusies uit te trekken. Uit eigen ervaring kan ik alvast zeggen dat de inhoud van de debatten er nog niet op vooruit gegaan is ten opzichte van vroeger. Daarmee wil ik geen uitspraak doen over de kwaliteiten van deze of gene gemeenteraadsleden. Maar het is natuurlijk een feit dat het een zeer lijvig document is.

Ik heb dan ook vragen daaromtrent.

Welke opmerkingen en vragen kwamen er van de gemeentebesturen binnen tijdens de opmaakperiode van de meerjarenplannen? Kan men hier verschillen in de aard van de problematieken ontwaren tussen grotere en kleinere gemeenten?

Hebt u al een globaal zicht op de grootste knelpunten of werkpunten voor de toekomst?

Wanneer zult u overgaan tot de vooropgestelde oefening tot optimalisatie van de BBC? Ik denk dat die regelgeving een 'levend' gegeven is. Kunt u inzicht geven in hoe u dat grosso modo denkt aan te pakken?

De bedoeling van de BBC en de betere rapportering is om, zoals we in eerdere gesprekken al zeiden, ook voor de burgers een en ander beter toegankelijk te maken. Welke stappen zult u daarvoor nemen?

Hoe zult u hierover communiceren met de gemeenten?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Mijnheer Vandeput, dank voor uw vraag. Doorheen uw vraagstelling ontwaar ik een zekere kritische kijk op de kwaliteit van het instrumentarium. U doet dat vanuit uw ervaring als burgemeester. U doet dat beleefd maar u doet dat wel kritisch.

Ik ga even beleefd zeggen dat ik mij daar heel erg bij aansluit. Ik zal het in Wetstrategieën zeggen: er is verbeterdienst denkbaar op de manier waarop het vandaag functioneert. Ik gooi daarmee het kind niet weg met het badwater. Ik erken dat er de voorbije jaren hard gewerkt is en dat men een systeem heeft opgezet waarbij met heel veel nauwgezetheid en deskundigheid gezocht is naar meer vergelijkbaarheid, meer transparantie, meer verantwoording en dergelijke. Maar ik voel een zeker spanningsveld – ik blijf Wetstrategieën spreken – tussen de ambtelijke, ministeriële ambities aan de ene kant en de realiteit op het werkveld. Ik vind het mijn taak om de volgende maanden en jaren, in overleg met iedereen die daarbij betrokken is, te zoeken naar verbetering daarin, naar nog meer kwaliteit.

Dat is het algemene kader, mijnheer Vandeput. Daar zijn we het over eens. Ik voel dat bij veel collega-politici: zij zeggen dat de gemeenteraadsdebatten en begrotingsdebatten er vandaag niet beter op geworden zijn in vergelijking met de tijd van toen. Vaak speelt er wel wat nostalgie mee en dat moet ook wat gerelativeerd worden. Maar de informatie die de raadsleden eruit kunnen halen, is niet altijd even performant, ondanks alle goede bedoelingen. En daar moet dus aan gesleuteld worden.

Op dit moment zijn er, denk ik, 293 meerjarenplannen digitaal ingediend van de 300 gemeenten. Met 'nu' bedoel ik 30 januari 2020, de laatste keer dat we gemeten hebben. Die laatste 7 plannen gaan nog binnenkomen, dus we hebben stilaan alle meerjarenplannen binnen.

Ik zal nu concreet op uw vragen antwoorden. Welke opmerkingen hebben we binnengekregen? Dat waren vooral vragen van technische aard en vooral vragen van ambtenaren, maar weinig vragen van politici. Dat is vreemd, want als ik in mijn partij rondhoor en u hoort in uw partij rond en de heer Vaneeckhout hoort in zijn partijtje of zijn partij rond, dan hoort hij hetzelfde. De heer Warnez hoort die vragen ongetwijfeld ook. Toch zijn er weinig formele vragen van politici.

Er is geen verschil in de aard van de vragen tussen grote en kleine gemeenten. Dat is toch ook opmerkelijk.

Recent kregen we ook een aantal klachten van raadsleden, voornamelijk over het gebrek aan transparantie. De provinciegouverneurs moeten die klachten nog beoordelen.

Wat zijn de grootste knelpunten en werkpunten? De meeste besturen hebben hun meerjarenplan vastgesteld in december van vorig jaar. De analyse van die meerjarenplannen is nog volop bezig. Het is momenteel nog te vroeg om al een overzicht te kunnen geven van de knelpunten.

De signalen die ik momenteel opvang, gaan over de moeilijke leesbaarheid van de BBC-documenten voor leden van de gemeenteraad. We moeten daarbij een onderscheid maken tussen enerzijds de probleempunten die misschien voortvloeien uit de BBC-regels en anderzijds de mindere leesbaarheid door de concrete manier waarop sommige gemeenten de toegenomen mogelijkheden en vrijheidsgraden binnen de BBC invullen. We hebben meer mogelijkheden, er is al een aanpassing geweest. Er is meer vrijheid. Misschien komen sommige klachten ook door de manier waarop men daarmee in dat specifieke bestuur omspringt. Zo wordt de strategische nota, die de belangrijkste beleidsinformatie voor de raadsleden zou moeten bevatten, in de praktijk soms opgevat als een veel te technisch document met te veel korte slagzinnen en vaag geformuleerde doelstellingen en actieplannen. Zo wordt die nota dikwijls onvoldoende concreet en leesbaar voor de gemeenteraadsleden en bevat ze niet de financiële en beleidsinformatie die de raadsleden nodig hebben.

U vraagt me naar de timing en het plan van aanpak van de BBC-evaluatie. De concrete aanpak wordt nog verder uitgewerkt, maar de volgende elementen zullen meegenomen worden. Er komt een analyse en monitoring van de meerjarenplannen 2020-2025. Er komt een overleg met stakeholders zoals Audit Vlaanderen, de

VVSG, Vlofin – dat is voor mij iets nieuws, dat zijn de Vlaamse lokale financieel directeurs van de gemeenten –en excello.net – dat ken ik wel –, dat zijn de algemeen directeurs van de gemeenten.

We starten voor de zomer van dit jaar met de evaluatie. Een volledige evaluatie is pas zinvol nadat de gemeenten een eerste keer de volledige cyclus met een meerjarenplan, een aanpassing van het meerjarenplan en de jaarrekening volgens die nieuwe regels doorlopen hebben. Pas dan kun je afronden.

Voor mij is ook de leesbaarheid voor de burger belangrijk. U weet dat sinds kort alle gemeenten verplicht zijn om hun meerjarenplan te publiceren op de gemeentelijke website.

Op basis van alle informatie wil ik samen met u in de commissie hierover eens ernstig en misschien wat technischer spreken om dan te kijken hoe we dit kunnen aanpassen.

Tot daar de huidige stand van zaken.

De voorzitter: De heer Vandeput heeft het woord.

Steven Vandeput (N-VA): Ik dank u voor uw antwoord.

U hebt in mijn vraagstelling een zekere kritische geest ontwaard, en die is ook effectief aanwezig. Laat mij toch stellen dat ik absoluut geloof in het instrument. In dat kader denk ik dat uw voorganger met de eerste BBC een heel goede aanzet heeft gegeven om voor een stuk het lokaal beleid ook te professionaliseren en te enten op doelstellingen en strategieën.

Ik denk dat uw directe voorganger ook een goede analyse heeft gemaakt van de mankementen en een poging – voor een deel ook succesvol – heeft gedaan om de leesbaarheid te verbeteren, maar ook de vrijheidsgraden. Daarin heb je wel een verschil tussen grote en kleinere gemeenteraden en grotere gemeenten met een grote administratie en kleinere gemeentes waarin die vrijheidsgraad ook vaak ten goede wordt aangewend.

Ik wil een pluim geven over het werk dat in het verleden werd verricht. Er is een schema bij gekomen – als ik me niet vergis, is dat T3 – waarin wél een heel goed overzicht wordt gegeven.

Ik zou een suggestie willen doen. Evalueren gebeurt vandaag enkel op basis van de directe ervaringen van het opstellen van die BBC. Volgend jaar, wanneer het voor de eerste keer echt gerapporteerd wordt op basis van de nieuwe rapportage-regels, kunnen we misschien eens kijken naar een bredere bevraging van de gemeenten, om te zien wat hun ervaring op dat moment is. Er zal op decretaal vlak weliswaar niet kunnen worden ingegrepen, maar ik ben ervan overtuigd dat we moeten werken aan een voorstelling van de gegevens. Ik verwijs nogmaals naar het schema dat nieuw is in de BBC 2020 ten overstaan van de vorige. En dat schema bevat echt waardevolle informatie, beleidsinformatie, ook voor raadsleden. Kunnen de gemeenten op dat vlak een aanzet krijgen, voor de voorstelling van de gegevens? Want een gemeente stelt die tabellen niet voor, maar maakt meestal een powerpoint om een en ander te benadrukken. Op die manier krijgen de raadsleden de kans om verder te gaan op waardevolle informatie.

Op dit ogenblik heb ik niet meteen een bijkomende vraag voor u, minister. Laat ons proberen om te zoeken naar goede voorbeelden van hoe men er op sommige plaatsen in slaagt – bij ons is dat nog niet zover – om aan de burgers de relevante informatie op een eenvoudige manier weer te geven.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): Ik stel vast dat we allemaal vrij kritisch kijken naar die BBC. Maar het is toch ook een goed instrument, zeker in vergelijking met de politiezones. Dit instrument is toch duidelijker dan wat er in die begrotingen gebeurt. Dat is mijn persoonlijke mening. Maar het hangt misschien af van zone tot zone, dat weet ik niet.

Minister, bij de evaluatie en de monitoring moeten we zeker ook de evaluatie en monitoring van de rapportering meenemen. Er zijn heel wat rapporteringsmomenten voorzien, drie in een jaar: de jaarrekening, de verplichte rapportering voor het vierde kwartaal en de wijziging van het meerjarenplan. Misschien moeten we niet wachten tot het einde van de legislatuur om grote decreetswijzigingen te doen, maar kunnen we op die momenten al proberen om, al is het indicatief, die rapportering te voorzien voor de raadsleden.

De voorzitter: De heer Vaneekhout heeft het woord.

Jeremie Vaneekhout (Groen): Minister, ik was niet meteen van plan om te reageren, maar ik zou niet willen dat 'ons partijtje' vergeten wordt in de verslaggeving. *(Opmerkingen)*

Ik geef twee cijfers. In dit parlement heeft uw fractie nog zestien zetels en de onze veertien. Bij ons is dat plus vier, bij jullie min drie. En ook in de Mechelse gemeenteraad zijn we in een goede samenwerking redelijk evenwichtig verdeeld.

Er zijn in dezen inderdaad stappen gezet, ook tijdens de voorbije legislaturen. Ik wil daar niet té negatief over zijn. Ik ben in 2013 gemeenteraadslid en schepen geworden. Ik heb de nostalgische fase waarnaar sommigen verwijzen, dus zelfs niet meegemaakt. In die zin vind ik wel dat er toch wel wat stappen werden gezet, zeker met de nieuwe aanpassingen. Maar we zijn er absoluut nog niet.

Ik sluit graag aan bij het pleidooi van collega Vandeput om de komende jaren vooral rond de voorstelling te werken. Daar zit volgens mij het meest interessante werk op korte termijn.

Ik wil nog een insteek suggereren: de raadsleden moeten écht betrokken worden in dit werk. Ik sluit op die manier al een beetje aan bij de volgende vraag. Het lijkt mij niet zinvol om van alles te regelen boven de hoofden, maar denk dat het interessant zou zijn om het gesprek aan te gaan met de raadsleden in meerderheid en oppositie, die niet dagelijks met die zaken bezig zijn. Zo kunnen we nagaan welke instrumenten zij specifiek nodig hebben om hun werk te kunnen doen.

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Collega Vandeput, ik dank u om het thema op de agenda te zetten. Ik voel een zekere consensus: we zijn het er allemaal over eens dat de BBC op zich een goede stap vooruit betekent ten opzichte van vroeger. Niemand vraagt om het kind met het badwater weg te gooien. Maar we kunnen ook niet blind zijn voor het feit dat het, zeker voor gemeenteraadsliden, niet altijd evident is om een heldere kijk te krijgen op wat die meerjarenplanning van de meerderheid juist inhoudt.

Ik heb zelf het voorrecht om sinds januari vorig jaar in de lokale oppositie te zitten en ik kan niet klagen. Mijn gemeentebestuur, de meerderheid heeft dat fair gespeeld en heeft voldoende informatie gegeven, maar ik kan me inbeelden dat er andere zijn.

Minister, als u een evaluatie maakt, dan is het belangrijk te overwegen om al dan niet steekproefsgewijs een bevraging te doen bij gemeenteraadsliden die in de

oppositie zitten om te horen hoe ze werden geïnformeerd door de meerderheid. Ik wil niet vooruitlopen op discussies over bijvoorbeeld Edegem, maar ik vermoed dat daar een probleem is dat men die vrijheid te veel heeft ingevuld op een manier die niet meer echt loyaal is. Ik kan me inbeelden dat dat hier en daar nog gebeurt.

Het is een moeilijke afweging. Aan de ene kant moet je vrijheid geven aan de lokale besturen, want anders ben je betuttelend, maar aan de andere kant moet je zorgen voor voldoende waarborgen op een goed democratisch debat. Misschien moeten we dus een bevraging doen bij gemeenteraadsleden van de oppositie nu de eerste meerjarenplannen zijn besproken.

De voorzitter: De heer De Loor heeft het woord.

Kurt De Loor (sp.a): Ik ben van oordeel dat dit een hogere graad van professionalisering heeft teweeggebracht bij lokale besturen. Ik wil de suggestie om de raadsleden daarbij te betrekken, bijtreden.

Minister, in uw beleidsnota zegt u dat u voor de inwoners een hogere graad van transparantie wil nastreven naar aanleiding van die BBC-verhalen. Hoe wilt u dat concreet aanpakken? Wanneer wilt u daarin voorzien?

Kris Van Dijck (N-VA): De huidige BBC heeft een groot voordeel. Vroeger, in 1989, toen ik voor het eerst in het gemeentebestuur zat, werden begrotingen jaar na jaar gemaakt. De lange termijn, daar werd niet naar gekeken. Het was heel gemakkelijk om te debatteren. Hier was 10 frank meer, daar was 20 frank minder, dat was het niveau. De BBC heeft nu het voordeel dat we op de lange termijn kijken.

We moeten ook verwijzen naar de missie van lokale besturen zoals verwoord in het decreet, namelijk dat we dat op een participatieve manier aanpakken. Heel wat gemeenten doen dat, niet alleen met de oppositie, maar ze betrekken er ook burgers bij.

In mijn eigen gemeente werken we met vijf strategische doelstellingen en een dertigtal beleidsdoelstellingen, honderd actieplannen en driehonderd acties. Dat is behapbaar, maar het is moeilijker en je moet er meer mee bezig zijn, ook vanuit de oppositie. Het is ook niet altijd evident om er vanuit de meerderheid of als lid van het schepencollege mee bezig te zijn. Het vergt dus inspanningen van iedereen.

De toon van de vraag om uitleg is om op dat vlak zeker bij te sturen. In het algemeen kunnen we met deze BBC echt wel op langere termijn plannen en dat is ook goed voor iedereen.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Voorzitter, zoals steeds gebruikt u wijze woorden, en ik dank u daarvoor. Ik wil ook de parlementsleden danken voor het vinden van een goed evenwicht tussen kritisch zijn en waardering uiten. Ik wil daar dan ook graag bij aansluiten voor de inspanningen van mijn voorgangers en voor het geleverde werk.

Dit is geen verhaal van een tabula rasa of het kind met het badwater willen weggooien, maar we mogen ook niet blind zijn voor het feit dat er toch nog verbetering mogelijk is.

Een tweede belangrijke beschouwing gaat over de dingen die veranderd zijn. Er zit minder boekhoudkundig jargon in. Na de laatste hervorming, van collega Homans, was er al minder boekhoudkundig jargon. Er werd ook gegaan van 17 naar 13

verplichte schema's en dergelijke. Er is het nieuwe schema T2, waarin je die evolutie kan zien. Ik wist het ook niet, maar gelukkig hebben we daarvoor briljante topambtenaren die dat allemaal onmiddellijk weten. Zij moeten zelfs niet opzoeken wat T2 precies inhoudt. Daarin zijn er dus belangrijke dingen gebeurd.

Om collega Warnez en collega Vaneeckhout wat gerust te stellen: de bedoeling is niet om de hele cyclus tot '25 te doorlopen. Het is de bedoeling dat we de cyclus doorlopen tot '21 en dan aan een evaluatie kunnen beginnen. Dat is de volledige cyclus van een jaar. Dan zou ik graag tegen 2022 samen bekijken wat we kunnen doen.

Ik ben erg gecharmeerd door het idee van een bredere bevraging – ik denk dat dat zowel op de meerderheidsbanken als op de oppositiebanken is gezegd – die zich niet alleen richt naar de financiële directeurs van onze financiële diensten, niet alleen naar de informaticaspecialisten, maar op de allereerste plaats naar onze gemeenteraadsleden en eigenlijk ook naar de gemeenteraadsleden van de oppositie. Ik denk dat we onze raadsleden moeten bevragen, kijken wat zij ervan vinden, en hun bezorgdheid meenemen.

Ik heb veel bewondering voor de bekentenis van collega Vandeput, die zegt: bij ons in Hasselt zijn we er nog niet, moet het nog beter kunnen. Ik ga me daar ootmoedig bij aansluiten: het kan beter in Hasselt. *(Gelach)*

Neen, het kan ook in mijn stad beter. Ik merk dat. Ik stel de voorbije maanden in de debatten ook een begin van vervleging vast, trouwens. Neen, dat laatste is ook een grapje. Maar lokaal kunnen we ook beter. Ik merk dat. Dat is ook een frustratie die we hebben. Ik merk dat bij de opmaak van de begroting: dat soms het carcan niet helemaal past bij wat je eigenlijk wilt doen en waar je eigenlijk mee bezig wilt zijn. Maar ik merk nadien ook in de gemeenteraad soms frustratie, zelfs bij de eigen raadsleden van de fractie, die zeggen: we halen daar nog niet genoeg uit. Vaak gaat het debat in de gemeente en in de stad over heel andere, dagelijkse dingen dan wat daarin staat. Daar moeten we ook eens goed over nadenken. Dus ik vind het heel terecht, collega Vandeput, dat u het debat op de agenda hebt gezet. Ik hoop dat we daar, na een goede evaluatie, een breed gedragen bevraging, hier echt in de diepte verder over kunnen praten en zoeken naar oplossingen. Ik sta als minister open voor alle mogelijkheden van verbetering. Ik vind dat dat overigens iets is waar we als meerderheid en oppositie naar moeten zoeken. Dat is niet een voorrecht van een meerderheid, vind ik. Ik denk dat we daar samen naar moeten kijken.

De voorzitter: De heer Vandeput heeft het woord.

Steven Vandeput (N-VA): Zoals steeds doe ik geen uitspraak over andere gemeenten, minister. Ik zeg altijd: wie veegt voor eigen deur, helpt mee om de straat schoon te krijgen.

Alle gekheid op een stokje, ik denk inderdaad dat we met de BBC 2020 moeten gaan voor die rapportering. Ik denk echter dat we – en dat zijn stappen die wij samen nemen met veel andere, ik denk ondertussen alle, centrumsteden – om ook gelijktijdig op andere niveaus te kunnen rapporteren, elkaar daarin moeten ondersteunen. Het is belangrijk om dat niet alleen financieel op te volgen, wat uiteraard ook belangrijk is. De BBC is in eerste instantie, denk ik, een strategisch-financieel instrument. Maar we moeten in dat kader ook kwalitatief het een en ander kunnen opvolgen. Daarover zullen we misschien nog wel een paar opvolgingsvragen stellen. We zien wel. Ik dank u.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Steven Vandeput aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over het statuut van gemeenteraadsleden
– 1168 (2019-2020)

VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over gemeenteraadsleden die gedurende het eerste jaar van de lokale bestuursperiode ontslag nemen
– 1184 (2019-2020)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Vandeput heeft het woord.

Steven Vandeput (N-VA): Minister, vorige week was in het nieuws dat, een jaar na het aantreden van de nieuwe gemeenteraden, van de 7398 lokale mandatarissen die de eed hebben afgelegd, er 269 hun ambt hadden opgezegd tegen het einde van vorig jaar. Dat is kennelijk een serieuze verbetering ten overstaan van de vorige periode. Maar dat wil niet zeggen dat dat geen aanzienlijk aantal zou zijn. Volgens het Agentschap Binnenlands Bestuur gaat het om precies te zijn over 8 burgemeesters, 37 schepenen, 19 voorzitters van de gemeenteraad en 205 gemeenteraadsleden.

Een belangrijke factor hierbij zijn natuurlijk de Vlaamse, federale en Europese verkiezingen van 26 mei 2019. Hierdoor moesten mensen door de niet-cumulbaarheid hun ambt laten staan. Daardoor werd er dan weer een carrousel aan vervangingen in gang gezet.

Andere redenen van vertrek variëren van persoonlijk, familiaal tot professioneel. De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) voerde in aanloop naar de verkiezingen van oktober 2018 een enquête uit bij de toen zetelende gemeenteraadsleden. Daaruit bleek dat 21 procent de verhouding tussen het werk als gemeenteraadslid en het privéleven als moeilijk combineerbaar ervoer. Bij de vorige bestuursperiode reed een op de acht gemeenteraadsleden de rit niet volledig uit. Vooral het eerste jaar wordt er blijkaar afgehaakt.

De VVSG pleit daarom voor een beter statuut voor gemeenteraadsleden, zowel op het vlak van verloning als op het vlak van het verantwoordelijkhedenpakket. In uw beleidsnota pleit u er alvast voor om de gemeenteraad te herwaarderen en te versterken. Ik denk dat het nieuws van vorige week aanleiding geeft om hierover een aantal vragen te stellen.

Hebt u een beter zicht op de reden waarom verschillende mandatarissen hebben afgehaakt? Zult u maatregelen nemen om deze evolutie tegen te gaan of te stoppen? Zo ja, welke? Welke plannen hebt u om het statuut voor gemeenteraadsleden aan te pakken? In welke zin?

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): De heer Vandeput heeft de situatie al vrij goed geschetst. Ik zal niet in herhaling vallen. Ik vond vooral de redenen verrassend waarom sommige gemeenteraadsleden stopten. Politicoloog Sinardet heeft het bijvoorbeeld over een mogelijk verkeerde inschatting van het mandaat. Ik vond ook de slechte verhouding tussen werk en privéleven frappant en relevant. Vanuit de VVSG wordt al heel wat jaren voor een aanpassing van het statuut van gemeenteraadsleden gepleit. In hun memorandum naar aanleiding van de verkiezingen van

26 mei 2019 hadden zij het onder meer over een betere omkadering van de gemeenteraad en de gemeenteraadsleden, maar ook over de gelijkwaardigheid van het politiek verloop tussen de private en publieke sector. Wat de redenen ook mogen zijn, het is goed om daar even over na te denken.

Welke conclusies trekt u uit de cijfers die de heer Vandeput heeft vermeld? Wat zijn volgens u de oorzaken daarvan?

Acht u het als minister aangewezen om bijkomende maatregelen te nemen tot versterking van de gemeenteraad om de invloed van de gemeenteraadsleden op het lokale beleid te vergroten? Zo ja, welke?

Naar aanleiding van de bespreking van de beleidsnota stelde u bereid te zijn om een evaluatie van de regelgeving over het statuut van de lokale mandataris door te voeren. Is die evaluatie al opgestart en zo niet, acht u het, rekening houdend met deze recente gegevens, niet aangewezen om dat te doen? Wat is met andere woorden de timing?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Dit is een belangrijke vraagstelling, die ons bezighoudt omdat de lokale democratie de meest levendige is van onze democratie, het dichtst bij de burger staat, het grootste vertrouwen krijgt en omdat er de meeste mensen bij betrokken zijn. Het lokale niveau willen we vanuit het Vlaamse regeerakkoord ook versterken en we voegen er meer bevoegdheden en middelen aan toe. Tijdens de vorige legislatuur was dat 15 miljard euro, nu 20 miljard euro. Dat zijn middelen die rechtstreeks van de Vlaamse financiën naar de lokale besturen gaan. Daar is ook de meeste innovatiekracht in het democratisch bestuurlijk bestel aanwezig. Je ziet er de meeste experimenten, dat is ook logisch, want ze kunnen kleinschalig beginnen. Er is ook de meeste beweeglijkheid. Dat is iets wat we moeten koesteren, voeden en in stand houden.

Toch eerst iets over de cijfers. 269 lokale mandaten werden vervangen in 2019. Dat is minder dan 4 procent van het totale aantal raadsleden. Dat is nog altijd veel. Er zijn in Vlaanderen in totaal 7398 gemeenteraadsleden. 269 daarvan zijn er binnen het jaar of na één jaar mee gestopt. Ter vergelijking: in 2013 waren dat er 434. Dat betekent dus een daling van bijna 40 procent. Om de hele vergelijking te maken: toen waren er ook OCMW-raadsleden, dat waren mederaadsleden. Eigenlijk is het percentage ongeveer stabiel gebleven. Je kunt dus niet spreken van een negatieve evolutie.

De mandataris moet niet motiveren waarom hij ontslag neemt. Ik zie een veelheid aan redenen, wanneer ik in mijn directe omgeving kijk. Wat de burgemeester betreft, is het tamelijk eenvoudig. Twee van de acht zitten hier: mijnheer Van den Heuvel en ikzelf. Minister-president Jambon is de derde. Alle acht zitten in een onverenigbaarheid omdat ze een ministeriële verantwoordelijkheid hebben opgenomen. Dat is een louter wettelijke onverenigbaarheid. Dat is heel gemakkelijk te detecteren.

Bij een gemeenteraadslid is het veel breder. Mensen verhuizen. En professor Sinardet heeft gelijk: sommige mensen schatten verkeerd in wat een lokaal mandaat is. Het blijkt complexer te zijn dan men dacht. Misschien had men een grotere impact verwacht. Of de werklast is groter dan men vermoedde. De werkomgeving is anders dan men had ingeschat. Voor sommige mensen is het gewoon complexer dan men had vermoed. Er zijn heel veel redenen. Een andere reden is soms ook ontgoocheling. Men zat in de meerderheid, kwam in de oppositie terecht. Men was schepen, men is nu gemeenteraadslid. En men zegt: ik maak de baan vrij voor iemand anders. Dat kan ook gebeuren. Of ontgoocheling omdat men geen burgemeester kon worden en de maat is vol. Soms spelen afspraken een rol: mensen spelen nog een jaartje mee om de ploeg, de fractie op gang te trekken en zetten nadien een stap opzij. Men is

verkozen, men is al parlements lid. Ik neem een concreet voorbeeld uit mijn stad. Iemand geeft een jong gemeenteraadslid de kans en spitst zich toe op zijn parlementaire mandaat. Dat is heel eerbaar. Soms spelen er heel eerbare motieven. Het is niet eenvoudig om dat juist in te schatten.

Een belangrijke reden is impact. Dat is mijn overtuiging. Heb ik als gemeenteraadslid een wezenlijke impact op het gebeuren in mijn stad? En dat is een impact als gemeenteraadslid ten aanzien van het schepencollege, ten aanzien van de meerderheid, maar ook een impact in de samenleving. Is die gemeenteraad al dan niet de spil van het lokale democratische gebeuren? Of gebeuren daarrond veel dingen die eigenlijk niet in die gemeenteraad komen? Daar zit een opdracht: om te kijken hoe in het innoverende politieke landschap, waar er veel meer actoren aanwezig zijn, waar onze samenleving horizontaler wordt, actiegroepen, nieuwe bewegingen van allerhande, oud en nieuw middenveld, burgerinitiatieven, blijkbaar kunnen wegen op die besluitvorming door rond die gemeenteraad heen te lopen. De gemeenteraad zelf maakt daarvan geen deel uit. Of een gemeenteraad of schepencollege, waar projecten die worden opgestart en plannen die men maakt, eigenlijk worden gemaakt door een schepencollege, met burgers. En die gemeenteraadsleden staan erbij en kijken ernaar, ze hebben niet veel impact. Als ik er zelf over nadenk – want het is een persoonlijke overtuiging – is impact een belangrijk element.

De combinatie arbeid en gezin kijkt altijd om de hoek, is altijd aanwezig, verloning niet. Ik zie de heer Van Rooy kijken. Hij is gemeenteraadslid in de grootste stad van Vlaanderen. Evident is er een werklastverschil en een verantwoordelijkheidsverschil tussen gemeenteraadslid zijn in een kleine gemeente, in een centrumstad of in een grootstad. Daarover moeten we niet flauw doen. Daar spelen evident andere budgetten en andere uitdagingen. Maar ik ben geen voorstander van het professionaliseren van die zeventuizend mensen. Dat lijkt mij ook niet nodig. Je zult mij nooit horen zeggen dat gemeenteraadsleden overbetaald worden. Dat zul je nooit horen uit mijn mond. Maximaal 213 euro bruto voor een raadszitting: in alle eerlijkheid: het werk, als je het een beetje au sérieux neemt, dat ertegenover staat, is veel groter. We mogen ons niet laten meeslepen in verhalen die soms wat te kort door de bocht zijn. Dat is de motivatie, de reden waarom.

Ik wil een kanttekening maken: als iemand ontslag neemt, dan komt er op het lokale vlak wel iemand in de plaats die ook verkozen is. Daar zijn geen opvolgerslijsten zoals in het parlement. Het is dus opnieuw iemand die stemmen heeft gehaald. Bij de afschaffing van de lijststem, wat in ons regeerakkoord staat, zal dat nog duidelijker zijn. Er komt iemand in de plaats die niet door de partij is gekozen, maar door de kiezer is aangeduid. Vanuit democratisch oogpunt is dat wel belangrijk.

Wat kunnen we daaraan doen? Het is een gedeelde verantwoordelijkheid van de politieke partijen, het lokale bestuur en de gemeenteraadsleden zelf. In de komende jaren wil ik de impact vergroten via de constructieve motie van wantrouwen. De gemeenteraad kan de meerderheid veranderen als het er echt op aankomt.

We zijn ook bezig met een driejarig traject met de VVSG om cocreatie, burgerinitiatieven via innovatieve projecten, proeftuinen uit te testen. We kijken wat er kan. We willen daarover ook in debat gaan met het parlement op het moment dat er een aantal lopen. Laten we dat niet onmiddellijk doen, maar het even wat ruimte geven. We hebben dat vorige week aangekondigd via de VVSG. Er is heel veel interesse voor omdat men overal nadenkt hoe men het kan verbeteren.

Er is een devaluatie van de impact van de gemeenteraad. Dat voelen we, en dat moeten we versterken. De beleids- en beheerscyclus (BBC), het lappendeken van bovenlokale samenwerkingsverbanden die allemaal een impact hebben op het

beleid, regiovorming: u kent het verhaal. Ik wil ook absoluut samenzitten met de VVSG om het debat te voeren. Ik heb begrepen dat er in de sociale media al een voorstel was van de VVSG, dat collega Warnez en collega Vandeput om ter snelst hebben gelanceerd. Misschien is het nuttig om hen eens uit te nodigen, om in debat te gaan met de VVSG en te horen wat zij als belangenbehartiger vinden van het wijzigen van het statuut.

Ik geloof niet zo sterk in harde ingrepen. Een aantal zaken moeten federaal worden geregeld. Ik geloof meer in die impactanalyse en het versterken van de verantwoordelijkheid.

Wat ik daar ook aan zou durven koppelen, is de vraag of er differentiatie nodig is in verloning naargelang van de omvang van gemeenten. Is het aantal lokale mandatarissen juist? Hebben we er zoveel nodig? Klopt het aantal? Dat zijn twee open debatten die niet helemaal hetzelfde zijn, maar we moeten er eens over durven nadenken.

Ik weet dat mijn antwoord maar een aanzet is, maar ik denk dat het debat vandaag nog maar start. Misschien kan het parlement daarover eens een echte gedachte-wisseling organiseren met de VVSG, maar dat laat ik over aan de wijsheid van deze commissie.

De voorzitter: De heer Vandeput heeft het woord.

Steven Vandeput (N-VA): Minister, het cijfer van een aantal ontslagnemenden is maar de aanleiding om het debat over het statuut van gemeenteraadsleden aan te gaan en te bekijken hoe dat beter kan. Dit debat mag niet verglijden. Ik hou ook de sociale media in de gaten, en voor we het weten zijn we een debat aan het voeren waarin politici voor hun eigen inkomen aan het zorgen zijn. Het gaat bij uitstek niet om de verloning. De mogelijkheden die gemeenten hebben binnen hun autonomie moeten voldoende zijn om een fatsoenlijke vergoeding te kunnen geven aan mensen die zich geroepen voelen tot het ambt van gemeenteraadslid.

Waar het wel over gaat, is de mate waarin het gemeenteraadslid de zin in ziet om zich vrij te maken om aan de gemeenteraad deel te nemen – het zichtbare deel –, maar ook aan beleidscommissies, ander voorbereidend werk, contacten, netwerken binnen de gemeente. Als het debat wordt geopend, willen we daar graag in meegaan.

Minister, ik zou u nog een bijkomende vraag kunnen stellen. Als we het hebben over omkadering, gaat het vaak ook over het gewoon kennen van de zaak. In de vorige vraag hadden we het over de beleids- en beheerscyclus (BBC). Er zijn organisaties als de VVSG, die daarover cursussen aanbieden, met wisselend succes. Het is misschien een mogelijkheid om gemeenten aan te zetten om hun gemeenteraadsleden educatief voor te bereiden op wat hen te wachten staat. Want ik geef u niet vaak gelijk, maar ik denk dat het wel klopt dat velen een verkeerde inschatting hebben van wat mogelijk is. Iedereen die lokaal actief is, weet dat velen, als er een lijst wordt samengesteld, zich het beeld vormen dat ze inderdaad dingen zullen kunnen veranderen in hun gemeente. Ze blijken echter vaak niet verder te komen dan contact opnemen met de schepen om voorrang te vragen voor de herstelling van de stoep in straat X in plaats van de stoep in straat Y, wat natuurlijk niet voldoende is. Daar zijn er dus mogelijkheden om gemeenten aan te zetten om hun best practices te delen en om de gemeenteraadsleden ook educatief in hun taak te ondersteunen.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): Minister, u gaf eigenlijk twee grote categorieën van redenen aan. Enerzijds de menselijke redenen, anderzijds de impact op het beleid.

Misschien is het toch ook belangrijk om even te onderzoeken wat het aspect tijd doet.

Ik vind dat, als je de rechten van een parlements lid bekijkt tegenover die van een regering, die juridisch vrij sterk aansluiten bij die van een gemeenteraadslid tegenover die van een college van burgemeester en schepenen. Die raadsleden kunnen eigenlijk juridisch heel veel. Wij hebben het geluk dat we daar de tijd voor krijgen – en maken uiteraard. Voor alle duidelijkheid: ik pleit zeker niet voor beroepsraadsleden. Maar wij hebben ook het geluk dat we daar sterke fractiemedewerkers voor hebben. Ik denk dat we eens op zoek moeten gaan naar manieren waarop we die raadsleden meer tijd en ondersteuning kunnen geven om hen inhoudelijk het gevoel te geven: 'ik heb hier een dossier in handen en ik kan daar ook iets mee doen'.

U gaf een aantal voorbeelden van hoe we de impact kunnen versterken. Ik wil op een daarvan ingaan: differentiatie – naar verloning en naar het aantal raadsleden – tussen grotere centrumsteden en kleinere gemeenten. Zegt u dat afgaande op het cijfer van die 269 raadsleden die gestopt zijn, omdat u ziet dat er vooral in de steden een te grote workload is? Of heeft dat daar niks mee te maken?

De voorzitter: De heer Vaneekhout heeft het woord.

Jeremie Vaneekhout (Groen): Collega's, bedankt voor de vraagstelling, want ik denk dat het een uitdaging is hoe we daar een antwoord op kunnen geven. Ik sluit me namelijk aan bij de minister dat het lokale niveau het democratische niveau is bij uitstek, waar we innovatieve en boeiende dingen kunnen doen en waarover we dus ook moeten nadenken hoe we dat krachtige niveau kunnen behouden of zelfs nog krachtiger maken.

Vandaar toch een aantal bedenkingen. Ik denk – en dat is een deel van dit debat maar gaat ook een stuk breder – dat het echt een uitdaging is, met de nieuwe dynamieken rond participatie en de rol van adviesraden, om te zorgen dat die gemeenteraad zichzelf kan heruitvinden in een soort nieuwe rol voor het creëren van een platform voor het publiek, maatschappelijk en politiek debat. Ik denk ook dat individuele raadsleden daarin een zeer interessante rol kunnen spelen.

Een andere bedenking gaat over die uitdaging in de verhouding tot het college van burgemeester en schepenen. We hebben het daarnet gehad over de BBC. We leven in een tijd waarin heel wat instrumenten een stuk professioneler zijn dan enkele jaren of enkele decennia geleden. Het gaat er ook om – en dan sluit ik me gedeeltelijk aan bij de opmerking van collega Warnez – dat we voldoende tijd en ruimte hebben om die oefening ook professioneel te doen. Ik pleit niet voor professioneel vrijgestelde of betaalde raadsleden, maar wel voor raadsleden die de ruimte en de mogelijkheden hebben om hun taak op een zo goed mogelijke manier uit te voeren.

Twee, ik ben blij te horen dat de cijfers iets beter zijn dan zes jaar geleden. Het blijft wel mijn overtuiging dat dit het topje van de ijsberg is: dit zijn de afhakers, maar daaronder zit er onvermijdelijk een hele groep van mensen die zich momenteel beraden over wat ze zullen doen. Er zitten mensen bij die denken: ik zal mijn zitje maar invullen en ik zie wel wat het de komende jaren brengt. En is ook een hele groep gemotiveerde mensen – laten we dat niet onder de tafel schuiven – die tegelijk iedere dag wel worstelen hoe ze dat gecombineerd krijgen met alle andere zaken in hun leven. Dat zal hun motivatie er niet minder op maken, maar misschien zouden ze hun werk nog beter doen indien ze nog beter en sterker zouden worden ondersteund.

De argumentaties en redenen waarom de mensen hiervoor kiezen, zullen inderdaad heel divers zijn. Ik weet dat de bevraging in 2018 is gebeurd, door de VVSG. Maar misschien kunnen we toch eens dieper peilen naar welke zaken er nog spelen.

Als we dan toch een bevraging doen over het voorgaande thema, kunnen we misschien meteen eens hiernaar polsen.

Ik vind het alvast een goed voorstel om de VVSG hierover te horen. Zij hebben zeer veel dagelijkse kennis. We moeten ook niet alles steeds opnieuw herbeginnen, bij het begin. We kunnen hierover met hen het gesprek aangaan.

Ik heb nog drie specifieke vragen. Eén, misschien kunnen we de VVSG vragen om ook buitenlandse voorbeelden in kaart te brengen. Er zijn heel veel andere systemen voor het organiseren van een gemeentelijke democratie. Misschien kunnen we daar nog een ander mee winnen. Twee, er zijn op dit moment geen cijfers rond de leden van het bijzonder comité. Zijn er daarover cijfers? Hebben we zicht op het afhaken daar? Drie, ik sluit even aan bij de vraag rond de veiligheid van medewerkers van de gemeenten. Ik kan mij niet van de indruk ontdoen dat we als professionele politici af en toe in onze mailbox bagger, negatieve reacties aantreffen. *(Opmerkingen)*

Minister Somers uiteraard niet. Maar misschien onderschatten we die dynamiek op lokaal niveau wel. Burgemeesters en schepenen kunnen daarover meespreken. Ik spreek alvast ten persoonlijke titel, maar misschien is dat voor individuele raadsleden ook wel het geval. En als je dan in een context van ontgoocheling of verkeerde verwachtingen zit en daar komt dan nog een hoop negatieve energie bij en je worstelt om dat allemaal gecombineerd te krijgen met andere zaken, dan kan ik mij voorstellen dat je als raadslid op een bepaald moment zegt: voor mij hoeft niet meer. Een soort welzijnsbevraging bij raadsleden lijkt mij een interessante dynamiek.

Dat lijken mij de belangrijkste punten.

De voorzitter: Toen het ging over de mails in de mailbox hebben we collega Van Rooy getriggerd, mijnheer Vaneeckhout.

De heer Van Rooy heeft het woord.

Sam Van Rooy (Vlaams Belang): Ik zal het echt heel kort houden. Ik vind het mooi dat iedereen zo bekommerd is om mandatarissen. Maar ik wil er toch voor waarschuwen, vooral u, mijnheer Vaneeckhout, om niet te betuttelend te zijn. Het zijn geen 'snowflakes' en ze moeten dat ook niet zijn. Wie een politiek mandaat wil opnemen, moet er rekening mee houden dat het een zwaar beroep is, althans als je het serieus neemt. Voor mij is het alleszins een passie en ik hoop voor vele anderen ook. Als u het hebt over veel mails krijgen en bagger: tja, dat hoort er nu eenmaal bij. Laat ons niet te betuttelend zijn, alstublieft.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Voor sommigen is het een passie, voor anderen een roeping, voor nog anderen een drang. Er zijn verschillende redenen om aan politiek te doen.

Ik voel dat we hiermee aan de slag zouden kunnen en moeten gaan. Het moet hier niet gaan over een soort van zelfbeklag of over het zoeken van wegen om ons financieel statuut ... Ik hoor niemand daarvoor pleiten. Dat vind ik ook het goede kader, dat we dat niet doen. De vraag is: hoe kun je de lokale democratie versterken? Hoe kun je ervoor zorgen dat mensen die zich willen engageren, daartoe de kans krijgen? Waarom engageert men zich? Om iets te kunnen veranderen. De sleutel is dus: hebben mensen genoeg hefboomen, instrumenten om dingen te kunnen veranderen?

Mijnheer Warnez, tijd is daarin een element. Hoe kun je mensen die voltijds werken en daarnaast misschien ook een verantwoordelijkheid hebben binnen het gezin,

tijd en mogelijkheden geven om dat op een goede manier te doen? Er is daarbij een heel belangrijke voetnoot. Indien we zouden nadenken over het creëren van meer tijd: wij zijn niet bevoegd voor het zogenaamde politieke verlof voor mensen in de private sector. Dat debat moet worden gevoerd door onze collega's in het federale parlement. Ik merk dat hier gewoon op. Ik zegt niet dat dat nu het nec plus ultra is. Maar het is wel iets dat we moeten meenemen.

Ik geef nog één belangrijk cijfer mee, dat – ik moet heel voorzichtig zijn met wat ik zeg – het tijdsverhaal misschien wat zou kunnen relativeren of in een ander kader zou kunnen plaatsvinden. Als ik de VVSG goed heb beluisterd, suggereerden ze dat het vooral vrouwelijke mandatarissen zijn die afhaken. Wel, tot nu toe hebben er 122 vrouwen en 147 mannen afgehaakt. En in 2013 waren er 192 vrouwen en 142 mannen die hebben afgehaakt. Ongetwijfeld is dat opnieuw een relativering van een relativering. Je zou kunnen zeggen dat vrouwen, als ze die keuze hebben gemaakt, daar goed over hebben nagedacht. Vaak is dat zo. Nu ben ik genderstereotiep aan het praten. Sommige mensen van meer conservatieve aard – ik dus niet – zouden zeggen dat mannen misschien wat impulsiever zijn en vrouwen de zaken wat meer doordenken. We zitten in de eeuw van de vrouw, we moeten aanvaarden dat vrouwen wat verstandiger zijn en beter doordenken. Maar de cijfers zijn alleszins interessant om mee te nemen. Het is geen genderissue. Het zit goed verdeeld over beide.

We moeten buitenlandse voorbeelden meenemen. Dat traject, de burgerparticipatiemodellen die we onderzoeken, het laboratorium dat we willen uitbouwen, wordt mee begeleid door professor Trui Steen. Zij is een Nederlandse politicologe die meewerkt aan dit project en het mee ondersteunt bij de VVSG. Zij kent de Nederlandse context uiteraard heel goed. Via haar hebben we dat meegenomen. Zij werkt nu aan de KU Leuven. De KU Leuven is mijn alma mater, ik kan daar enkel met weemoed, bewondering en passie over spreken.

We moeten verder werken aan die elementen. We moeten goed naar de VVSG luisteren en uitzoeken wat de zinvolle dingen zijn die we kunnen doen om de context waarin de lokale gemeenteraadsleden functioneren, te versterken, te optimaliseren en om ruimte te creëren zonder dat we meteen moeten denken aan meer centen of meer beschermingsmaatregelen, want dat is niet het eerste punt dat aan de orde is.

De voorzitter: De heer Vandeput heeft het woord.

Steven Vandeput (N-VA): Minister, ik dank u voor de aanvullingen. Ik noteer vooral dat het gaat over hoe we onze lokale democratie kunnen versterken. Dat moet de inzet van de oefening zijn. We moeten ook heel voorzichtig zijn. U maakt een opening en hebt het over differentiatie van verloning. Ik wil opnieuw verwijzen naar andere antwoorden in deze commissie. U gelooft heel sterk in de lokale autonomie. Vele gemeenten hebben de mogelijkheid om te differentiëren door de manier waarop ze zich organiseren. In dat kader zal het waarschijnlijk zo zijn dat men in veel grotere gemeenten spreekt over meerdere beleidscommissies waar wel of geen vergoeding wordt toegekend. De gemeente is autonoom om die vergoeding te bepalen.

Als we hieraan beginnen, lopen we een groot risico. Eén, dat zou snel kunnen worden geïnterpreteerd als dat politici weer met zichzelf bezig zijn, wat bij uitstek niet het geval mag zijn. Twee, men zou ook kunnen zeggen dat de politici vooral bezig zijn met te bekijken hoe ze zichzelf meer kunnen verrijken, wat bij uitstek ook niet het geval moet zijn.

Ik geloof effectief – en de bevraging door de VVSG in 2018 geeft dat ook aan – dat heel veel raadsleden daar zitten omdat ze daar graag willen zitten. Die bevraging vond plaats vóór de verkiezingen. Op dat ogenblik hadden sommigen vijf jaar ambt achter de rug. De meest aangehaalde vraag is meer gewicht voor de gemeenteraad,

dus de democratische inspraak, de mogelijkheid om dingen te veranderen. De tweede vraag betreft een betere ondersteuning. Slechts 16 procent heeft het over een betere vergoeding. Dat is dus echt ondergeschikt aan de 'roeping' die gemeenteraadsleden hebben, het werk dat ze kunnen verrichten. Als we het hebben over omkadering, gaat het dus over de manier waarop ze kunnen worden ondersteund in de uitvoering van hun taak. Daarop moeten we focussen.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): 'It's not about money, it's about the facility.' Het is een interessant debat waarover iedereen nog veel te zeggen heeft. Deze morgen was ik rap op Twitter, collega Vandeputte was ook rap op Twitter. Minister, u was nog rapper in De Ochtend, maar het zou goed zijn om de VVSG hier eens uit te nodigen.

De voorzitter: Dat hebben we genoteerd. Ik stel voor dat we volgende week een regeling van de werkzaamheden organiseren om onder andere dit punt op de agenda te zetten.

De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Kurt De Loor aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over faciliterende maatregelen voor de fusie van gemeenten – 1172 (2019-2020)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer De Loor heeft het woord.

Kurt De Loor (sp.a): Minister, deze Vlaamse Regering uit in haar regeerakkoord de ambitie om sterke en bestuurskrachtige lokale besturen te creëren, onder andere door het ondersteunen van vrijwillige schaalvergroting. De Vlaamse Regering zou een financieel ondersteuningspakket uitwerken voor fusieoperaties. Naast schuldovername zou er ook een garantieregeling voor het Gemeentefonds van toepassing zijn waardoor de nieuwe fusiegemeente nooit minder ontvangt dan de som van de afzonderlijke lokale besturen. Dat was in de vorige legislatuur ook al het geval.

Minister, tijdens de bespreking van uw beleidsnota gaf u aan dat er op basis van de decreetsevaluatie die het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB) uitvoerde in samenspraak met de besturen die op 1 januari 2019 fuseerden, zou worden gekeken of er aanpassingen nodig zijn aan het juridisch kader voor fusies in het decreet Lokaal Bestuur. Er zou ook een nieuwe Vlaamse en federale impactanalyse komen waarbij zou worden onderzocht of de regelgeving, administratieve praktijken en digitale toepassingen voldoende fusievriendelijk zijn. Het bestaande fusiedraaiboek zou worden verfijnd. U zei in één adem ook dat u hiermee geen tijd wou verliezen. Letterlijk zei u: "Hoe sneller men daarmee rond is, des te meer kan men faciliterend zijn tegenover gemeenten die overwegen te fuseren." U gaf aan zo snel mogelijk een kadernota met de ondersteuningsmaatregelen voor fusiegemeenten aan het Vlaams Parlement te willen voorleggen.

Minister, wat is de stand van zaken in dit dossier? Is er al meer duidelijkheid over de concrete ondersteuningsmaatregelen? Zo niet, wanneer mogen we hierover duidelijkheid verwachten? Wanneer plant u de kadernota voor te leggen aan het Vlaams Parlement? Zijn de Vlaamse en de federale impactanalyses waarvan hierboven sprake ondertussen reeds afgerond? Wat zijn de resultaten hiervan? Is er al duidelijkheid over concrete aanpassingen aan het juridisch kader voor fusies in het decreet Lokaal Bestuur?

Minister, u gaf tijdens de bespreking van de beleidsnota terecht aan dat het belangrijk is om snel te starten en duidelijkheid te verschaffen. Hoe sneller de start, hoe meer kans op fusies. Bent u op de hoogte van op stapel staande fusie-operaties? Zo ja, welke? Ik kan me voorstellen dat u vooral die laatste vraag ter harte zult nemen.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Mijnheer De Loor, ik merk een zeker ongeduld bij u met betrekking tot de fusies. Ik begin te vermoeden dat er in de omgeving van Zottegem ondergrondse bewegingen bezig zijn met de ambitie ofwel een fusie mogelijk te maken, ofwel te blokkeren, ofwel aan het licht te brengen. Ik weet niet goed wat, maar het is de tweede keer op korte termijn dat u mij daarover ondervraagt. Het is de derde keer sinds de beleidsnota dat ik daar een vraag om uitleg over krijg. Ik vind dat sympathiek, maar ik vrees dat ik in herhaling val, en na de dynamiek in deze vergadering is dat niet zo goed. Ik probeer opnieuw te antwoorden, in grote lijnen identiek aan wat ik vorige keer heb gezegd, maar ik zal me proberen te beperken tot de nieuwe elementen.

Ik ben bezig met de opmaak van een visienota die ik aan het parlement zal voorleggen. Dat is al niet erg nieuw. De visienota zal de volgende elementen bevatten: de stimulering van fusies, het afwegingskader, het ondersteuningsaanbod en de actualisering van het fusiekader in het decreet Lokale Besturen. Momenteel worden voor die verschillende onderdelen de nodige voorbereidingen, analyses en onderzoeken getroffen. De visienota zal zo snel mogelijk in het voorjaar aan het parlement worden voorgelegd. "Wij talmen niet!", heeft mijn kabinet erbij geschreven. U hebt het kabinet opgejaagd. Ik ga dat onthouden voor mijn kabinet, en ook voor de administratie, die nooit talmt.

We willen de lokale besturen zo snel mogelijk duidelijkheid bieden. "Absoluut akkoord met de heer De Loor!", staat hier. Maar om dat te doen, moet er op een onderbouwde manier gewerkt worden, waarbij we van onderuit te werk gaan en luisteren naar de gemeenten. We verwachten op korte termijn een advies van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG). In het voorjaar komt dus de visienota, maar we hebben daarvoor het advies nodig van de VVSG, dat we op korte termijn verwachten.

Het is al een eerste maal besproken in de bestuurlijke commissie Krachtige Besturen van de VVSG. Normaal verwachten we vervolgens een door de raad van bestuur van de VVSG gevalideerd standpunt, nog deze maand of ten laatste midden volgende maand, dus half maart. Daarnaast is er binnen het Agentschap Binnenlands Bestuur een projectleider aangeduid die dit dossier zal coördineren. Die is nu volop bezig met de voorbereiding van die visienota.

Heb ik weet van nieuwe fusiegesprekken? Neen. Toch niet formeel, en toch niet als minister. In mijn hoedanigheid van minister weet ik van niets. (*Gelach. Opmerkingen*)

De voorzitter: De heer De Loor heeft het woord.

Kurt De Loor (sp.a): Minister, ik dank u voor het antwoord. Mijn ongeduld getuigt, voor alle duidelijkheid, niet van fusiedrang in deze of gene zin in Zottegem of de regio van Zottegem, jammer genoeg.

U hebt zich beperkt tot de nieuwe elementen. Dat zijn er inderdaad niet veel. Ik vind dat jammer, want ik wil u herinneren aan de woorden die u uitgesproken hebt bij de bespreking van de beleidsnota. U zei toen: 'Hoe sneller we kunnen gaan, hoe sneller er duidelijkheid komt voor die gemeenten, en hoe sneller ze ook kunnen

overgaan tot eventuele fusiegesprekken.’ Ik wil daar dus de nodige druk op de ketel houden, wat ik ook in de toekomst zal blijven doen met de vragen.

U hebt gesproken over een concrete timing voor de visienota. Dat zal het voorjaar worden. Het is belangrijk om die spelregels zo snel mogelijk te kennen.

Op één concrete vraag hebt u niet geantwoord, minister. Wat is de stand van zaken van de impactanalyses, zowel de Vlaamse als de federale? Dat is iets dat mij wel interesseert. Ik weet dat het daar in de vorige legislatuur op federaal vlak niet altijd van een leien dakje is gelopen, met alle gevolgen van dien. Het zou wel goed zijn dat daar dan verhoogde aandacht voor is.

De voorzitter: De heer Van den Heuvel heeft het woord.

Koen Van den Heuvel (CD&V): Het ongeduld van de heer De Loor is ergens te begrijpen, maar de minister heeft enkele weken terug al een duidelijk antwoord gegeven. We kunnen enkel zeggen dat we geduldig – maar toch op korte termijn – wachten op enkele nieuwigheden, die heel constructief zullen zijn. Heb een beetje vertrouwen in de minister, mijnheer De Loor. De fusies die in de vorige legislatuur zijn opgestart, staan trouwens in het blad Lokaal van de VVSG in drie opeenvolgende publicaties te lezen. Ik denk dat die zeven gemeenten het al bij al heel goed doen, als ik die reportage lees. Het is een pad dat we moeten bewandelen.

Ik ben het er wel mee eens dat de voorbereidingstijd moet worden genomen. Als ik door Vlaanderen wandel of rijd, hoor ik dat er heel wat mogelijkheden zijn – niet in Dessel, voorzitter, ik ken uw mening, maar toch op veel andere plaatsen. Ik wil de minister dan ook aanmoedigen om hard verder te werken, samen met zijn schitterende medewerkers. Dan ben ik ervan overtuigd dat een nieuwe golf van sterke fusieprojecten zal worden opgestart.

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Na de tussenkomst van de heer Van den Heuvel weet ik weer waarom ik altijd uitkijk naar deze dinsdagnamiddag als een verheugend moment van politieke camaraderie. Ik wil de heer Van den Heuvel bedanken voor de vriendelijke woorden. Ik zit volledig op dezelfde lijn.

Mijnheer De Loor, ik weet dat u van nature een eerlijk man bent en dat u politieke eerlijkheid en objectiviteit belangrijk vindt. Ik had dan ook verwacht dat u de mededeling die ik mag doen namens mijn administratie en mijn kabinet, dat wij in het voorjaar een visienota gaan voorleggen, dat u dat behoorlijk snel zou vinden. Die visienota is gebaseerd op adviezen die we moeten inwinnen van een orgaan als de VVSG. We mogen ook van de VVSG vragen dat ze snel werken, maar langs de andere kant hecht u veel belang aan consultatie door de VVSG van het lokale werkveld. En als ze die consultatie ernstig, goed, participatief, interactief, door-gedreven en onderbouwd doet, heeft de VVSG daar ook wat tijd voor nodig – en ik heb daar respect voor, mijn kabinetschef heeft uitgelegd hoe de VVSG werkt. Ze kan dat ook niet op een paar dagen doen.

Ze hebben dat al gedaan, dus opnieuw: hoed af voor de VVSG. Zij gaan dat standpunt nu valideren. Ze zeggen tegen ons dat ze dat zo snel mogelijk gaan doen, maar ik kan niet verwachten dat de VVSG, omdat de heer De Loor aan minister Somers een vraag stelt, dringend een extra raad van bestuur gaat samenroepen om dat nog sneller te valideren. We moeten gewoon rustig wachten – en ik weet dat u dat ook wilt – totdat de VVSG dat gevalideerd heeft. En dan kunnen we daarmee verder werken.

We zijn daar volop mee bezig, ook de projectleider die aangesteld is bij ABB. Dat zijn stuk voor stuk topambtenaren. Leander van ABB gooit zich en is volop aan het werk. Maar ook daar moeten we die nog even de kans geven om dat goed te doen.

Wat de impactanalyses betreft: daar is in het verleden al goed op gewerkt. We gaan dat werk verderzetten. Dat is een complexe materie, laten we daar ook eerlijk in zijn, om de impact op die fusies goed te meten en wat er nog aan de regelgeving moet veranderen. We zijn ook aan het bekijken of daar nog iets extra's bovenop moet worden gezet, op wat we daar de voorbije jaren gedaan hebben. We nemen dat dus zeker ook mee. Dat fusiewerk moet daarmee hand in hand gaan. Dat is ook een belangrijk element.

Er zitten in de nieuwe aanpak een aantal stimulansen die onze lokale besturen moeten aanzetten tot fusies. Ik deel met u het gevoel dat ik het jammer vind dat er niet meer drang is om te fusioneren. Ik denk dat die er wel is, alleen zien we die op dit moment nog niet.

De voorzitter: De heer De Loor heeft het woord.

Kurt De Loor (sp.a): Minister, ik denk dat we allemaal dezelfde bekommernis delen, namelijk dat we naar meer bestuurskrachtige en slagkrachtige lokale besturen willen gaan. Ik zou ook lovende woorden willen uitspreken voor waar de VVSG momenteel aan bezig is, maar ook voor ABB, naar aanleiding van de fusiebegeleiding die zij in de vorige legislatuur hebben gedaan met het oog op de fusies op 1 januari 2019. Ik twijfel er niet aan dat zij dat ook in de toekomst verder zullen blijven doen.

Waarom ben ik nogal ongeduldig, zoals u zegt? Ik zou er, samen met u, naar willen streven dat we de verbeterpunten uit het verleden trachten mee te nemen en dat we ons daarvoor behoeden, zodat het niet te kort dag wordt voor die lokale besturen om al dan niet te beslissen om over te gaan tot een eventuele fusie. Ik sluit mij daar zeker aan bij de woorden van collega Van den Heuvel, die zegt dat iedereen hard verder zal werken. Maar ik wil toch de druk op de ketel houden.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Kurt De Loor aan Bart Somers, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, over de veiligheid van elektronisch stemmen – 1210 (2019-2020)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer De Loor heeft het woord.

Kurt De Loor (sp.a): Minister, vorige week was er in de plenaire vergadering een actuele vraag over de cyberaanval op de gemeentelijke diensten van Willebroek. De daders eisten losgeld in de vorm van bitcoins. Cybercriminelen richten zich dus blijkbaar ook op onze lokale besturen. U gaf aan dat u de lokale besturen beter zou willen wapenen tegen criminele hackers.

In uw beleidsnota geeft u ook aan in deze regeerperiode de nodige voorbereidingen te willen treffen om de lokale en provinciale verkiezingen van 2024 vlot te laten verlopen. In 2012 en 2018 zijn die heel vlot verlopen. Een van de thema's die, volgens de beleidsnota, nader onderzocht moeten worden, is onder andere een betere integratie van de privacyregels met het oog op de maximale bescherming van alle betrokkenen.

Ook in 2024 zal er elektronisch gestemd worden, waarschijnlijk voor de laatste keer onder dit contract. Het huidige systeem van digitaal stemmen komt voort uit een studie uit 2007 en een overheidsopdracht die in 2012 gegund werd voor vijftien jaar. Die termijn loopt dus tot 2027. Het huidige systeem wordt dus in principe een

laatste keer gebruikt bij de verkiezingen van oktober 2024. Over de veiligheid en de controleerbaarheid van elektronisch stemmen rijzen er vragen, onder andere bij politicoloog Bart Maddens. We stellen vast dat er landen zijn die om veiligheidsredenen afstappen van het elektronisch stemmen. In Nederland bijvoorbeeld heeft men na een veiligheidsanalyse beslist om terug te keren naar het stemmen met potlood en papier.

Minister, in uw beleidsnota stelt u enkele thema's voorop die nader onderzocht moeten worden, onder andere de evolutie van het digitaal stemmen en de weerslag op de regelgeving. Wat is de stand van zaken in dat dossier? Bent u van oordeel dat de veiligheid van elektronisch stemmen in Vlaanderen 100 procent gegarandeerd is? Welke maatregelen zult u nemen om ervoor te zorgen dat de veiligheid van het stemproces sluitend is en dat hackers geen kans krijgen?

De voorzitter: Minister Somers heeft het woord.

Minister Bart Somers: Mijnheer De Loor, u bent een helderziende. Ik vind het een heel belangrijke en terechte vraag, en ik wil u daar ook voor danken, maar u bent een helderziende omdat op het moment dat u de vraag stelt, in een voorverkiezing in de Verenigde Staten, in Iowa, dat probleem zich voordoet. Sommigen suggereren dat er een verband zou zijn tussen de vraag van de heer De Loor en, om de vraag een zekere actualiteitswaarde te geven, de problemen die men in Iowa heeft. (*Gelach*)

Alle gekheid op een stokje – ik weet niet wat de precieze oorzaken zijn in Iowa, maar je hebt daar een digitaal georganiseerde voorverkiezing die blijkbaar echt in de problemen zit, omdat men tot nu toe nog altijd geen resultaten heeft kunnen bekendmaken voor de democratische caucus. Uw vraag gaat voort op de situatie in Willebroek en het gegeven dat elektronische verkiezingen blijkbaar gehackt kunnen worden door allerlei binnen- of buitenlandse criminelen, mensen die het democratische proces willen doorbreken.

Wat is de stand van zaken? De organisatie van de lokale en provinciale verkiezingen van oktober 2024 moet vlekkeloos en veilig gebeuren, en daarom zijn we nu al binnen het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB) met de voorbereidingen gestart. Er zijn een aantal thema's naar voren gekomen in mijn beleidsnota, die aandacht verdienen. Welke zijn dat en hoever staan we daarmee? Heel concreet gaat dat over de digitale kandidaatstelling. Die is nu verplicht op papier, met de mogelijkheid om ook digitaal een lijst aan te maken. Dat is voor mij geen optimale werkwijze. We bekijken hoe dat beter kan. Een tweede voorbeeld is de regeling inzake de presentiegelden. Dat vraagt een aantal afspraken met alle betrokken overheden. Tot nu toe was er uitbetaling via bpost. Er moet bekeken worden of dat nog op die manier kan, dan wel of we daarvoor een aanbesteding moeten doen. Ten derde is er de resolutie van het Vlaams Parlement over de digitale aangiften van verkiezingsuitgaven. Nu is er veel papier, dikwijls onnodig, omdat de meeste kandidaten geen uitgaven doen voor hun persoonlijke campagne. ABB bekijkt hoe en of er digitaal kan worden gewerkt. Juridisch zouden er geen obstakels zijn.

Wat de integratie van privacyregels in de verkiezingsregelgeving betreft: het is de bedoeling om de kiesregelgeving te screenen op de naleving van de algemene verordening gegevensbescherming (AVG) en noodzakelijke aanpassingen in de regelgeving op dat vlak te doen.

Wat betreft de afstemming met de andere verkiezingen die de federale overheid organiseert: vanaf september 2019 zijn tien interfederale werkgroepen actief met het oog op de verkiezingen van 2024.

Het huidige digitale stelsysteem wordt normaliter voor de laatste keer gebruikt in oktober 2024. Voor de eerstvolgende verkiezingen daarna is een beslissing nodig

over een toekomstig systeem. Het is te vroeg om daar nu op in te gaan, daarvoor hebben we nog even de tijd.

Wat regelgeving betreft, is het de bedoeling om eind 2022 een ontwerpdecreet klaar te hebben dat de nodige wijzigingen aan de kiesregelgeving aanbrengt. De praktische zaken die een weerslag hebben op de kiesregelgeving, moeten tegen dan dus ook uitgeklaard zijn. Ik wil wel sneller uitvoering geven aan de afspraken die in het regeerakkoord zijn gemaakt rond lokale democratie, bijvoorbeeld de afschaffing van de opkomstplicht, initiatiefrecht enzovoort. Dat zal ik vroeger doen, maar eind 2022 komen al die praktische zaken aan bod. Voor de zaken die ik zelf wil doen, zal ik een voorontwerp van decreet klaar hebben, dat ik nog voor de zomer principieel wil laten goedkeuren door de Vlaamse Regering. Dat gaat dus sneller gebeuren.

Ben ik van oordeel dat de veiligheid van elektronisch stemmen 100 procent gegarandeerd is? Welke maatregelen zal ik nemen om ervoor te zorgen dat de veiligheid van het stemproces sluitend is en dat hackers geen kans krijgen? Dat zijn heel relevante en belangrijke vragen. Ze zijn ook heel terecht, maar het is belangrijk te weten dat we een heel specifieke manier hebben waarop elektronisch stemmen in Vlaanderen is vormgegeven. Dat zorgt voor de hoogst mogelijke veiligheid. Dat systeem is anders dan de systemen in het buitenland.

Het eerste element en cruciaal is dat het digitale stemproces totaal geïsoleerd van een digitaal netwerk verloopt. De stemcomputers staan volledig offline. Het enige risico op externe hacking wordt zo ondervangen. Dat is anders dan in vele andere landen, anders dan bijvoorbeeld in Nederland. Het enige risico is een fysieke integriteitsschending van de apparatuur. Daarom worden alle voorbereidingen gedaan in een beveiligde zone onder strikte toegangscontrole van ABB, bijvoorbeeld het afdrukken van de individuele logins en wachtwoorden per stembureau.

Het tweede element dat ons systeem uniek maakt, is dat alle software in een stemcomputer komt van de USB-sleutel. De stemcomputer zelf heeft geen intern geheugen, noch een besturingssysteem en kan dus geen gemanipuleerde software opslaan. Dat zijn twee fundamentele verschillen met elders.

Daaraan gekoppeld is een heel procedé met beveiligingsmaatregelen om maximale veiligheid van werken met USB-sleutels te garanderen: de versleutelde inhoud – toepassing encryptie – van de USB-sleutel, bestanden met een hashcode – elke wijziging is detecteerbaar – , verpakt in een verzegelde enveloppe, die dus niet ongemerkt kan worden geopend en weer gesloten. Op het einde van de stemverrichtingen worden de USB-sticks digitaal ondertekend en voorzien van een hashcode waardoor ze onwijzigbaar worden.

Er zijn dus heel veel veiligheidsmechanismen ingebouwd die ons systeem anders maken dan elders, en ook uniek en goed beschermd. Vanuit deze aanpak meen ik, zoals mijn voorganger, dat de veiligheid van het digitaal stemmen maximaal is.

Nog twee opmerkingen. 2024 is nog niet voor vandaag en digitale evoluties staan niet stil. Het veiligheidsniveau van de stemcomputers evolueert steeds mee met de internationale normen. Dat volgen we dus op met aanpassingen aan de software waar nodig.

Er is ook een belangrijke rol van externe partijen, ook van het Vlaams Parlement. Voor elke verkiezing stelt het Vlaams Parlement een college van deskundigen aan dat toezicht houdt op het stemproces. Dat is decretaal bepaald en dat zal ook nu gebeuren.

Na elke verkiezing maakt het Agentschap Binnenlands Bestuur ook een omstandig evaluatierapport, waarin de veiligheidsaspecten uitgebreid aan bod komen. Het

rapport over de verkiezingen van 2018 werd in april 2019 ingediend bij het Bureau van het Vlaams Parlement. Het Agentschap Binnenlands Bestuur is beschikbaar om dit evaluatierapport toe te lichten – dat hebben we nog niet gedaan – aan het Vlaams Parlement.

Als er na mijn uiteenzetting nood is om toch nog dieper te kijken naar wat er gebeurt en naar wat technisch is onderbouwd – ik ben geen techniker of informaticus, ik ben een simpele jurist –, dan staat ABB ter beschikking van de commissie.

De voorzitter: De heer De Loor heeft het woord.

Kurt De Loor (sp.a): Minister, bedankt voor uw antwoord. Wat betreft de 'primaries' van de democraten en het causale verband met mijn vraag, kan ik noch bevestigen, noch ontkennen. *(Opmerkingen van minister Bart Somers. Gelach)*

Ik maakte mij deze ochtend ook die bedenking, toen ik vaststelde dat die vraag vandaag aan bod kwam, dat ze heel actueel is. Het is een actueel probleem dat zich 'all over the world' voordoet.

Ik vind wel, minister, dat u er vrij gerust in bent. Ik weet dat het een offline systeem is om te stemmen. U spreekt over de USB-sleutel. Externe hacking is op dat moment niet nodig, maar er gebeurt sowieso een transmissie van gegevens. Ik vind dat u er vrij gerust in bent. Als andere landen om veiligheidsredenen beslissen om af te stappen van het elektronisch stemmen, zou ik dit toch met de nodige omzichtigheid blijven behandelen, want hacking is nooit veraf en valt nooit uit te sluiten.

Voor de nieuwe aanbesteding en de nieuwe studie is het nog te vroeg, zegt u. Maar daar wordt werk van gemaakt. Ik vind het belangrijk dat als er elektronisch wordt gestemd, dat een 100 procent sluitend systeem is. Ik vraag toch om daar zeker een verhoogde aandacht voor te blijven hebben, want het is ook een systeem dat evolueert, dat niet stilstaat. Die systemen worden alsmaar inventiever. En de democratie is toch nog altijd het hoogste goed dat we hebben.

Kris Van Dijck (N-VA): Dat laatste is heel juist, dat vorige misschien.

Minister, u hebt terecht de twee elementen aangehaald die de veiligheid garanderen. Ik herinner mij van toen we vroeger debatteerden over de veiligheid van het al dan niet digitaal stemmen, dat er nog een derde aspect is, namelijk het feit dat elkeen die een stem uitbrengt, ook een afprint krijgt van hoe hij of zij gestemd heeft en die afprint ook kan controleren. Die afprint verdwijnt vervolgens ook in een urne. *(Opmerkingen van Kurt De Loor)*

Ik wil maar zeggen dat dat achteraf toch ook nog altijd gecontroleerd kan worden, als er eventueel vermoedens zijn van fraude. *(Opmerkingen)*

Dat is wat ik bedoel: dat er nog eens een extra beveiliging is.

Minister Bart Somers: Er wordt mij hier allerlei technische informatie toegeluisterd. Ik ben aan het afhaken. *(Gelach)*

Ik onthoud dat geen enkel systeem 100 procent veilig is. Ik herinner mij nog de tijd dat we met het potlood mochten stemmen en dat geregeld mensen met een stukje potlood tussen hun vingers werden betrapt die op de stemmen die waren uitgebracht op andere partijen dan die van hen, een kras zetten en zo het document ongeldig maakten. *(Opmerkingen van Kris Van Dijck)*

Of men verdeelde bij de telling eerst de stemmen en dan mocht de partij zelf de voorkeurstemmen tellen. Dan waren er ineens kandidaten die het wonderbaarlijk goed deden in dat stemlokaal.

Ik heb ontdekt, mijnheer De Loor, dat u zich hier als stalinist hebt ontpopt. U huldigt het adagium 'vertrouwen is goed, controle is beter'. *(Gelach)*

Op dat niveau moet ik zeggen dat zelfs Stalin dingen verkondigde waar we inderdaad rekening mee moeten houden. Ik denk dat de controle in dezen ook het parlement is. Ik vind het op zich zeker geen slecht idee – maar opnieuw: het is een suggestie – dat het rapport dat gemaakt is en dat een evaluatie bevat, een rapport dat neerligt bij het Bureau van het parlement over de vorige verkiezingen, het voorwerp zou kunnen zijn van een kritische beschouwing, een debat in de commissie, en dat daaruit misschien extra suggesties kunnen komen om het systeem nog veiliger te maken. Dat kunnen technuten zijn, die dan een tolk gewoon Nederlands met zich meebrengen om die technutentaal te vertalen in een begrijpbare taal. Op die manier kunnen we het debat nog wel voeden. Want u hebt gelijk; we moeten voorzichtig zijn en we kunnen niet genoeg voorzorgen nemen om het elektronisch stemmen in een veilige omgeving te laten verlopen.

De voorzitter: De heer De Loor heeft het woord.

Kurt De Loor (sp.a): Ik dank de minister voor zijn antwoord.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.